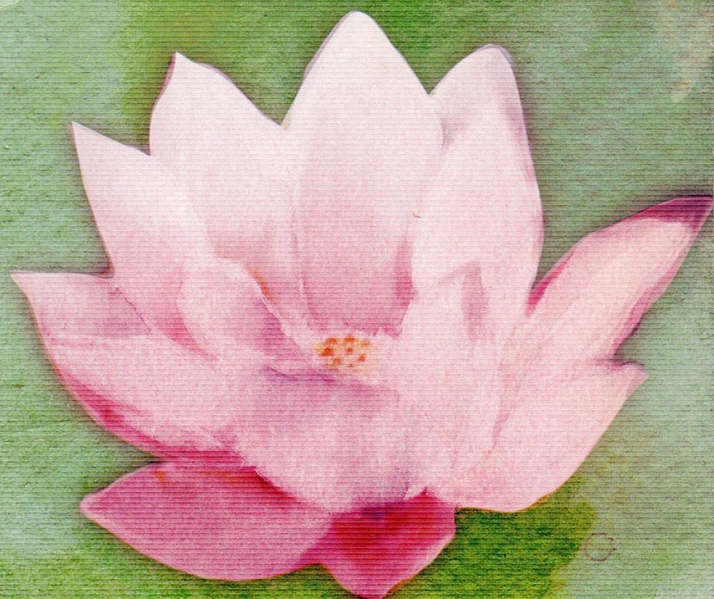
ธรรมสานสุข

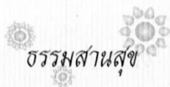
หนังสือแจกฟรี
พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

ธรรมสานสุข

‘ธรรมสานสุข’

‘สัพพะทานัง ธัมมะทานัง ชินาติ’

การให้ธรรมเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

'ธรรมสานสุข'

พิมพ์และเรียบเรียงโดย

จิตติมา วงศ์ศิริเลิศชน

เสถียรพงษ์ วงศ์ศิริเลิศชน

เจนิสสรา ฟิวกัล

ภาพปกโดย

พล.ต.ต สุรศักดิ์ สุทธารมณ์

พลอยขวัญ สุทธารมณ์

คำนำ

หนังสือ 'ธรรมสานสุข' ฉบับนี้เกิดจากแรงศรัทธาของทางทีมงานผู้จัดพิมพ์และญาติมิตรที่มีจิตศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทางทีมงานฯ จึงได้รวบรวมบทสวดมนต์ขั้นพื้นฐาน (รวมทั้งยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก) การเจริญเมตตา เรื่องเล่าในสมัยพุทธกาล และเนื้อหาบางส่วนจากพระไตรปิฎก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้อ่านทุกท่านได้เข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อีกทั้งได้นำคำสั่งสอน และคติธรรมในหนังสือ 'ธรรมสานสุข' นี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อน้อมนำพระธรรมมาสานสร้างความสุขให้กับทุกท่าน

ข้อความและเรื่องราวในหนังสือฉบับนี้ ได้คัดและเรียบเรียงมาจากหนังสือธรรมทาน หนังสือบทสวดมนต์แปลของวัดท่าซุง หนังสือมิลินทปัญหาของสำนักงานลูก ส. ธรรมภักดี หนังสือวิสุทธิมรรคแปล วิสุทธิมัคคมหาฎีกา และบางส่วนจากพระไตรปิฎก

ทางทีมงานฯ ขอกราบขอบพระคุณมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ท่านเจ้าอาวาสวัดท่าซุง มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย คุณสุรพันธ์ พ่วงภักดี ผู้พิมพ์โฆษณาหนังสือมิลินทปัญหาของสำนักงาน ลูก ส. ธรรมภักดี ท่านเจ้าของลิขสิทธิ์ บทความ คำกลอน คติธรรม ท่านเจ้าของหนังสือธรรมทานทุกท่าน หากมีสิ่งใดผิดพลาดหรือได้ละเมิดในสิทธิ์ของผู้ใดทั้งในส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือธรรมทานฉบับนี้ ทางทีมงานฯขอกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ เนื่องด้วยมิได้ทำขึ้นเพื่อการจำหน่าย หากแต่ทำขึ้นเพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทานให้กับพุทธศาสนิกชนเท่านั้น

คำอุทิศส่วนกุศล

ข้าพเจ้าขอถวายบุญกุศลที่ได้สร้างธรรมทานในครั้งนี้ เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ขอบุญกุศลที่เกิดจากการให้ธรรมทานของข้าพเจ้า จงบังเกิดแด่บรรพบุรุษ บิดามารดา ญาติสนิทมิตรสหาย ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ เทวดาที่ปกปักรักษา ทวยเทพเทวาทุกท่าน อีกทั้งเจ้ากรรมนายเวร และสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ขอให้ท่านทั้งหลายอนุโมทนาในบุญกุศลนี้ และจงได้รับบุญกุศลนี้ โดยทั่วหน้ากันเทอญฯ

ขออานิสงส์ผลบุญนี้จงเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งการสิ้นอาสวะทั้งปวงให้กับข้าพเจ้า เมื่อยังไม่ถึงที่สุดแห่งภพของข้าพเจ้า ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้ไม่มีความอาภัพในประการใด ๆ ทั้งปวง ขอข้าพเจ้าจงเป็นผู้เจริญด้วยมนุษย์สมบัติ อันประกอบด้วย ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ รูปสมบัติ เจริญด้วยสวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ อันประกอบด้วย มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ และเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญาอันดีเลิศฉลาดทั้งทางเสื่อมและทางเจริญ ไปในทุกภพทุกชาติตราบถึงที่สุดแห่งภพของข้าพเจ้า

สารบัญ

หน้า

บทสวดมนต์

เริ่มสวดตั้งแต่บทบูชาพระรัตนตรัย กราบพระรัตนตรัย นมัสการพระรัตนตรัย (นะโม ๓ จบ) คำขอขมาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล ๕ ไตรสรณคมน์ คำสมาทานศีล ๕ บทสรรเสริญ-พระรัตนตรัย พุทธชัยมงคลคาถา (พาหุงฯ) ชยปริตรตัง (มหากา) ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก เสร็จแล้วให้แผ่เมตตาแก่ตนเอง แผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ แล้วจึงแผ่ส่วนกุศล

บูชาพระรัตนตรัย

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง อะภิปูชะยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าขอสักการะบูชาอย่างยิ่งแด่พระพุทธเจ้า

อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง อะภิปูชะยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าขอสักการะบูชาอย่างยิ่งแด่พระธรรมเจ้า

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าขอสักการะบูชาอย่างยิ่งแด่พระสังฆเจ้า

กราบพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

คำแปล : สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เอง ข้าพเจ้าขอกราบไหว้พระพุทธเจ้าผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

คำแปล : พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรมนั้น

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบ)

คำแปล : หมู่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี ข้าพเจ้าขอนอบน้อมแด่หมู่พระสงฆ์นั้น

นมัสการพระรัตนตรัย

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ (สวด ๓ จบ)

คำแปล : ข้าพเจ้าขอนอบน้อมสรรเสริญยกยอแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นซึ่งเป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เอง (แปลจากสำนวนของคัมภีร์สารัตถสมุจจัย)

คำขอขมาพระรัตนตรัย

วันทามิ พุทธัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเม ภันเต

คำแปล : ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอกราบไหว้ พระพุทธเจ้า เพื่อขอขมาโทษทั้งปวง ขอพระองค์จงประทานอภัยโทษแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด

วันทามิ ธัมมัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเม ภันเต

คำแปล : ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอกราบไหว้ พระธรรมเจ้า เพื่อขอขมาโทษทั้งปวง ขอพระธรรมเจ้าจงประทานอภัยโทษแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด

วันทามิ สังฆัง สัพพะเมโทสัง ขะมะถะเม ภันเต

คำแปล : ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอกราบไหว้ พระสังฆเจ้า เพื่อขอขมาโทษทั้งปวง ขอพระสังฆเจ้าจงประทานอภัยโทษแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด

อาราธนาศีล ๕

(อันเชิญศีล ๕)

มะยัง[๑] ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ[๒]

คำแปล : ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๕ พร้อมกับ สรณะ ๓

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

คำแปล : ท่านผู้เจริญ แม้ครั้งที่ ๒ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๕ พร้อมกับ สรณะ ๓

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

คำแปล : ท่านผู้เจริญ แม้ครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๕ พร้อมกับ สรณะ ๓

---

[๑] คนเดียวเปลี่ยนจาก มะยัง เป็น อะหัง

[๒] คนเดียวเปลี่ยนจาก ยาจามะ เป็น ยาจามิ

ไตรสรณคมน์ (การขอถึงสรณะทั้ง ๓)

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

คำแปล: ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ
ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเจ้าเป็นสรณะ
ข้าพเจ้าขอถึงพระสังฆเจ้าเป็นสรณะ

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

คำแปล: แม้ครั้งที่ ๒ ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ
แม้ครั้งที่ ๒ ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเจ้าเป็นสรณะ
แม้ครั้งที่ ๒ ข้าพเจ้าขอถึงพระสังฆเจ้าเป็นสรณะ

ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

คำแปล: แม้ครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ
แม้ครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเจ้าเป็นสรณะ
แม้ครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าขอถึงพระสังฆเจ้าเป็นสรณะ

คำสมาทานศีล ๕
(การนำศีล ๕ มาประพฤติ ปฏิบัติ)

ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และไม่ใช่ให้ผู้อื่นฆ่า

อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการ ลัก ฉ้อ ของผู้อื่นด้วยตนเอง และไม่ใช่ให้ผู้อื่น ลัก ฉ้อ

กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

มุสาวาทา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือ เว้นจากการพูดคำเท็จ คำไม่เป็นจริง และคำล่อลวง อำพรางผู้อื่น

สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะนี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ

คำแปล : ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท เว้นจากการดื่มสุรา เมรัย เครื่องดองของทำใจให้คลั่งไคล้ต่าง ๆ

อิมานิ ปัญจสิกขา ปะทานิ สะมาทิยามิ (๓ จบ)

คำแปล : ข้าพเจ้าขอทรงไว้ซึ่งศีลทั้ง ๕ ประการ ด้วยจิตตั้งมั่น

(พระสงฆ์สวด)[๑] สีเลนะ สุคะติงยันติ

คำแปล : ศีลนั้นจักเป็นเหตุให้ถึงความสุข

ผู้ขอรับ สาธุ[๒]

(พระสงฆ์สวด) สีเลนะ โภคะสัมปะทา

คำแปล : ศีลนั้นจักเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งโภคทรัพย์

ผู้ขอรับ สาธุ

(พระสงฆ์สวด) สีเลนะ นิพพุติงยันติ

คำแปล : ศีลนั้นจักเป็นเหตุให้ได้ไปถึงนิพพาน คือความดับเย็นจากกิเลส เครื่องเศร้าหมองทั้งปวง

ผู้ขอรับ สาธุ

(พระสงฆ์สวด) ตัสะมา สีลัง วิโส ทะเย

คำแปล : ศีลจึงเป็นสิ่งที่วิเศษนัก ที่เธอทั้งหลายพึงยึดถือเป็นหลักประจำชีวิต ประจำจิตใจ ปฏิบัติให้ได้ ดังนี้แล

ผู้ขอรับ สาธุ

---

[๑] หากรับศีลด้วยตนเอง สามารถสวด สีเลนะ สุคะติงยันติฯ ถึง ตัสะมา สีลัง วิโส ทะเย ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรับ สาธุ

[๒] สาธุ แปลว่า ดีละ

บทสรรเสริญพระรัตนตรัย

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติฯ (พุทธคุณ)

คำแปล : สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ไกลจากข้าศึกคือกิเลส ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เป็นผู้เสด็จไปสู่ที่อันดีแล้ว เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นดุจสารถีผู้ฝึกบุรุษ ไม่มีใครอื่นยิ่งไปกว่า เป็นพระศาสดาของเหล่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตื่นจากความหลับคือกิเลส เป็นผู้จำแนกแจกธรรมสั่งสอนสัตว์

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติฯ (ออกเสียงว่า วิญญูฮีติ) (ธรรมคุณ)

คำแปล : พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ดีแล้ว อันผู้ปฏิบัติเห็นชอบได้ด้วยตนเอง ไม่เนื่องด้วยกาลเวลา ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาสู่ตน อันวิญญูชนพึงรู้ได้ด้วยตนเอง

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะภะคะวะโต

สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลีกะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติฯ (สังฆคุณ)

คำแปล : หมู่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี หมู่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตรง หมู่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ หมู่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติสมควรแก่การออกไปจากวัฏฏะทุกข์ ได้แก่ คู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเรียงบุรุษได้แปดบุรุษ (พระอริยบุคคลทั้งแปด) นั่นแหละคือหมู่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่การบำเพ็ญทักษิณา เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี เป็นบุญเขต (เนื้อนาบุญ) ของโลก ไม่มีบุญเขตอื่นยิ่งไปกว่า

พาหุง มหาการุณิโก

พาหุงมหากา[๑] คือ บทสวดสรรเสริญ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ แล้วก็พรพาหุงอันด้วย พาหุง สะหัส ไปจนถึง ทุคคาหะทิฏฐิ แล้วก็เรื่อยไปจนถึง มหาการุณิโก นาโถ หิตายะ และจบลงด้วย ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง สัพพะพุทธาฯ สัพพะธัมมา ฯ สัพพะสังฆานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เม เรียกรวมกันว่า พาหุงมหากา

---

[๑] สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้วศรีอโยธยายศ

บทพาหุงนี้คือ บทสวดมนต์ที่สมเด็จพระพนรัตน์ได้ถวายให้พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไว้สวดเป็นประจำ เวลาที่อยู่กับพระบรมมหาราชวัง และในระหว่างศึกสงคราม จึงปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเจ้าทรงรบ ณ ที่ใด ทรงมีชัยชนะอยู่ตลอดมา มิได้ทรงเพลี่ยงพล้ำเลย แม้จะเพียงลำพังสองพระองค์กับสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้า ท่ามกลางกองทัพพม่า จำนวนนับแสนคน ทรงมีชัยชนะเหนือกองทัพพม่าด้วยการทำยุทธหัตถีมีชัยชนะเหนือพระมหาอุปราชา ณ ดอนเจดีย์ปูชนียสถาน แม้ข้าศึกจะยิงปืนไฟเข้าใส่พระองค์ในตอนที่เข้ากันพระศพของพระมหาอุปราชาออกไปราวกับห่าฝนก็มิปาน แต่มิได้ต้องพระองค์ด้วยเดชะพาหุงมหากาที่ทรงเจริญอยู่เป็นประจำนั่นเอง

พาหุงมหากา[๑] นั้นเป็นบทสวดที่มีค่ามากที่สุด มีผลดีที่สุดเพราะเป็นชัยชนะอย่างสูงของพระบรมศาสดาจากพญาวัสวดีมาร จากอาฬวกยักษ์ จากพญานันโทปนันทนาคราช และท่านท้าวพกาพรหม เป็นชัยชนะที่พระพุทธองค์ทรงได้มาด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ และด้วยอำนาจแห่งบารมีธรรมโดยแท้ ผู้ใดได้

---

[๑] พระเทพสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญ) วัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี

สวดไว้เป็นประจำทุกวัน จะมีชัยชนะ มีความเจริญรุ่งเรืองตลอดกาลนาน มีสติระลึกได้ จะตายก็ไปสู่สุคติภูมิ

พุทธชัยมงคลคาถา (พาหุง)

คาถาแห่งชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์มงคลคาถา ที่ใช้สวดเพื่อป้องกันภัยและเอาชนะอุปัทวันตราย

๑. พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง

ครีเมขะลัง อุทิตะ โฆระสะเสนะมารัง

ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

ตันเตชะสา ภะวะตุ เม[๑]ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนีได้เอาชนะพญามารผู้เนรมิตแขนตั้งพันถืออาวุธครบทุกมือ ขี่ช้างครีเมขละ มาพร้อมกับเหล่าเสนามารซึ่งโห่ร้องกึกก้อง ด้วยวิธีอธิษฐานถึงทานบารมี เป็นต้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเถิดฯ

---

[๑] ถ้าสวดให้คนอื่นให้เปลี่ยนจากคำว่า เม เป็น เต

๒. มาราติเรกะมะภิยุชฌิตะสัพพะรัตติง
โฆรัมปะนาฬะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง
ขันตีสุทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : อนึ่ง พระจอมมุนี ได้เอาชนะยักษ์ชื่อ อาฬวกะ ผู้มีจิตหยาบกระด้าง ผู้ไม่มีความอดทน มีความพิลึกน่ากลัวกว่าพญามาร ซึ่งได้เข้ามาต่อสู้อย่างยิ่งยวดจนตลอดคืนยันรุ่ง ด้วยวิธีทรมานอันดี คือขันติความอดทน ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเถิดฯ

๓. นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง
ทาวัคคิจักกะมะสะนีวะ สุทารุณันตัง
เมตตัมพุเสกะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนี ได้เอาชนะช้างตัวประเสริฐชื่อ นาฬาคีรี ที่เมายิ่งนัก และแสนจะดุร้าย ประดุจไฟป่าและจักราวุธและสายฟ้า ด้วยวิธีรดลงด้วยน้ำคือความมีพระทัยเมตตา ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเถิดฯ

๔. อุกขิตตะขัคคะมะติหัตถะสุทารุณันตัง
ธาวันติโยชะนะปะถังคุลิมาละวันตัง
อิทธีภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนี ทรงคิดจะแสดงฤทธิ์ปาฏิหาริย์ จึงได้เอาชนะโจรชื่อ องคุลิมาล ผู้แสนจะดุร้าย มีฝีมือ ถือดาบวิ่งไล่พระองค์ไปสิ้นระยะทาง ๓ โยชน์ ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเกิดฯ

๕. กัตะวานะ กัฏฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา
จิญาจายะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเฌ
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนี ได้เอาชนะคำกล่าวใส่ร้ายของ นางจิญจมาณวิกา ซึ่งทำอาการเหมือนดั่งมีครรภ์ เพราะเอาท่อนไม้กลมผูกไว้ที่หน้าท้อง ด้วยวิธีทรงสมาธิอันงาม คือความกระทำพระทัยให้ตั้งมั่นนิ่งเฉย ในท่ามกลางหมู่ชน ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเกิดฯ

๖. สัจจัง วิหายะ มะติสัจจะกะวาทะเกตุง

วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง

ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท

ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนีผู้รุ่งเรืองด้วยแสงสว่างคือปัญญา ได้เอาชนะสัจจกะนิครนถ์ ผู้มีความคิดมุ่งหมายในอันจะละทิ้งความสัตย์ มีใจคิดจะยกถ้อยคำของตนให้สูงประดุจยกธง และมีใจมืดมนยิ่งนัก ด้วยการแสดงเทศนาให้ถูกใจ ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเถิดฯ

๗. นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง

ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต

อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนี ได้เอาชนะพญานาคราชชื่อ นันโทปนันทะ ผู้มีความรู้ผิด มีฤทธิ์มาก ด้วยวิธีบอกอุบายให้พระโมคคัลลานเถระพุทธชิโนรสแสดงฤทธิ์เนรมิตกายเป็นนาคราช ไปทรมานพญานาคชื่อนันโทปนันทะนั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเถิดฯ

๘. ทุคคาหะทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐหัตถัง

พรัหมัง วิสุทธิชุติมิทธิพะกาภิธานัง

ญาณาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท

ตันเตชะสา ภะวะตุ เม ชะยะมังคะลานิฯ

คำแปล : พระจอมมุนี ได้เอาชนะพระพรหมผู้มีนามว่า ท้าวพกาพรหม ผู้มีฤทธิ์คิดว่าตนเป็นผู้รุ่งเรืองด้วยคุณอันบริสุทธิ์ ผู้ถูกพญานาครัดมือไว้แน่น เพราะมีจิตคิดถือเอาความเห็นผิด ด้วยวิธีวางยาคือทรงแสดงเทศนาให้ถูกใจ ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้นเถิดฯ

เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถา

โย วาจะโน ทินะทิเน สะระเต มะตันที

หิตวานะเนกะวิวิธานิ จุปัททะวานิ

โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญฯ

คำแปล : บุคคลใดมีปัญญา ไม่เกียจคร้าน สวดและระลึกถึงพระพุทธชัยมงคล ๘ คาถาเหล่านี้ทุก ๆ วัน บุคคลนั้นจะพึงละความจัญไรอันตรายทั้งหลายทุกอย่างเสียได้ และเข้าถึงความหลุดพ้นคือพระนิพพานอันบรมสุขแลฯ

ชยปริตรตัง (มหากา)

มะหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง

ปูเรตะวา ปาระมี สัพพา ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เม[๑] ชะยะมังคะลังฯ

คำแปล : พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์ ทรงประกอบแล้วด้วยพระ-มหากรุณา บำเพ็ญบารมีทั้งหลายทั้งปวงให้เต็ม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นผู้ถึงความตรัสรู้ชอบอันสูงสุด ด้วยการกล่าวคำสัตย์จริงนี้ ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้าเถิดฯ

ชะยันโต โพธิยา มูเล สักะยานัง นันทิวัฑฒะโน

เอวัง อะหัง วิชะโย โหมิ[๒] ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล

อะปะราชิตะ ปัลลังเก สีเส ปะฐะวิโปกขะเร

อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปัตโต ปะโมทะติฯ

คำแปล : ขอข้าพเจ้าจงมีชัยชนะในมงคลพิธี เหมือนพระจอมมุนีทรงชนะมารที่โคนต้นโพธิ์ แล้วถึงความเป็นผู้เลิศในสรรพพุทธาภิเษก ทรงบันเทิงพระทัยอยู่บนบัลลังก์ที่มารไม่อาจจะผจญได้ เป็นจอมมหาปฐพี ทรงเพิ่มพูนความดีแก่เหล่าประยูรญาติศากยวงศ์ฉะนั้น เทอญฯ

---

[๑] ถ้าสวดให้ผู้อื่นเปลี่ยนจาก เม เป็น เต

[๒] ถ้าสวดให้ผู้อื่นเปลี่ยนจาก อะหัง วิชะโย โหมิ เป็น ตะวัง วิชะโย โหหิ

สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง

คำแปล : เวลาที่บุคคลและสัตว์ประพฤติดีประพฤติชอบ ชื่อว่าฤกษ์ดี มงคลดี สว่างดี รุ่งแจ้งดี

สุกขะโณ สุมุหุตโต จะ สุยิฏฐัง พรัหมะจาริสุ

คำแปล : และขณะดี ครู่ยามดี ชื่อว่าบูชาดีแล้วในผู้ประพฤติอย่างประเสริฐทั้งหลาย

ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขิณัง

คำแปล : กายกรรมอันเป็นมงคลสูงสุด วจีกรรมอันเป็นมงคลสูงสุด

ปะทักขิณัง มะโนกัมมัง ปะณิธี เต ปะทักขิณา

คำแปล : มโนกรรมอันเป็นมงคลสูงสุด ความปรารถนาอันตั้งไว้เพื่อสิ่งอันเป็นมงคลสูงสุด

ปะทักขิณานิ กัตะวานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณฯ

คำแปล : บุคคลและสัตว์ทั้งหลาย ทำกรรมอันเป็นมงคลสูงสุด ย่อมได้ประโยชน์ทั้งหลายอันเป็นมงคลสูงสุดและฯ

[๑]ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง   รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สัพพะพุทธานุภาเวนะ   สะทา โสตถี ภะวันตุ เมฯ

คำแปล : ขอให้ทุกสิ่งอันเป็นมงคลทั้งปวง จงมีแก่ข้าพเจ้า ขอเทวดาทั้งหลายทั้งปวง จงปกปักรักษาข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้า ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้าตลอดกาลทุกเมื่อเถิดฯ

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง   รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สัพพะธัมมานุภาเวนะ   สะทา โสตถี ภะวันตุ เมฯ

คำแปล : ขอให้ทุกสิ่งอันเป็นมงคลทั้งปวง จงมีแก่ข้าพเจ้า ขอเทวดาทั้งหลายทั้งปวง จงปกปักรักษาข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรม ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้าตลอดกาลทุกเมื่อเถิดฯ

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง   รักขันตุ สัพพะเทวะตา

สัพพะสังฆานุภาเวนะ   สะทา โสตถี ภะวันตุ เมฯ

คำแปล : ขอให้ทุกสิ่งอันเป็นมงคลทั้งปวง จงมีแก่ข้าพเจ้า ขอเทวดาทั้งหลายทั้งปวง จงปกปักรักษาข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพระสังฆเจ้า ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้าตลอดกาลทุกเมื่อเถิดฯ

---

[๑] เริ่มสวดภะวะตุ สัพพะมังคะลังฯ หลังจากสวดมนต์บทอื่นๆจบแล้ว

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก (ต้นฉบับเดิม)

เปิดกรุได้ที่เมืองสวรรรคโลก มีคำกล่าวในหนังสือนำว่า ผู้ใดมีไว้ประจำบ้านเรือน มีอานิสงส์ยิ่งกว่าได้สร้างพระเจดีย์-ทองคำสูงเทียมเทวโลก และป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ทำมาหากินเจริญฯ

ผู้ใดสร้างยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้เป็นธรรมทานและไว้สวดมนต์สักการะบูชา ผลานิสงส์สุดที่จะพรรณนาให้ทั่วถึงได้ เป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ จะมีความสุขสิริสวัสดิ์เจริญต่อไปทั้งปัจจุบัน และอนาคตตลอดจนบุตรหลาน ด้วยอำนาจของความเคารพในพระคาถานี้

ประวัติ (จากต้นฉบับเดิม)

หนังสือยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ มีคำกล่าวไว้ในหนังสือนำว่าเป็นพุทธมนต์อันศักดิ์สิทธิ์ ถ้าผู้ใดสวดมนต์ภาวนาทุกค่ำเช้าแล้ว เป็นการบูชารำลึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้นั้นจะไม่ไปตกอบายภูมิ แม้ได้บูชาไว้กับบ้านเรือนก็ป้องกันอันตรายต่างๆ จะภาวนาพระคาถาอื่นๆ สัก ๑๐๐ ปี อานิสงส์ก็ไม่สูงเท่าภาวนาพระคาถานี้ครั้งหนึ่ง ถึงแม้ว่า อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ ที่มีอิทธิฤทธิ์ จะเนรมิตแผ่นอิฐเป็นทองคำก่อเป็นพระเจดีย์ ตั้งแต่มนุษย์โลกสูงขึ้นไปจนถึงพรหมโลก อานิสงส์ก็ยังไม่เท่าภาวนา

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ และมีคำอธิบายคุณความดีไว้ใน ต้นฉบับเดิมนั้นอีกหลายประการ ต้นฉบับเดิม เปิดกรุได้ที่เมือง สวรรคโลก เป็นอักษรขอมจารึกไว้ในใบลาน โบราณาจารย์จึง แปลเป็นอักษรไทย หลวงธรรมธิกรณ์ (พระภิกษุแสง) ได้มาแต่ พระแท่นศิลาอาสน์ มณฑลพิษณุโลก ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ ถ้าผู้ใดบริจาคทรัพย์สร้างถวายพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ญาติมิตร สหาย หรือสวดจนครบ ๗ วัน ครบอายุปัจจุบันของตน จะบังเกิด โชคลาภ ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง จะพ้นเคราะห์ ปราศจาก ทุกข์โศกโรคและภัยพิบัติทั้งปวงฯ

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก (ฉบับเดิม)

๑. อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา สัมมาสัมพุทโธ วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา วิชชาจะระณะสัมปันโน วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา สุคะโต วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา โลกะวิทู วะตะ โส ภะคะวา

อะระหันตัง สะระณัง คัจฉามิ

อะระหันตัง สิระสา นะมามิ

สัมมาสัมพุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

สัมมาสัมพุทธัง สิระสา นะมามิ

วิชชาจะระณะสัมปันนัง สะระณัง คัจฉามิ

วิชชาจะระณะสัมปันนัง สิระสา นะมามิ

สุคะตัง สะระณัง คัจฉามิ

สุคะตัง สิระสา นะมามิ

โลกะวิทัง สะระณัง คัจฉามิ

โลกะวิทัง สิระสา นะมามิ

๒. อิติปิ โส ภะคะวา อะนุตตะโร วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา ปุริสะธัมมะสาระถิ วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา สัตถาเทวะมะนุสสานัง วะตะ โส ภะคะวา

อิติปิ โส ภะคะวา พุทโธ วะตะโส ภะคะวา

อะนุตตะรัง สะระณัง คัจฉามิ

อะนุตตะรัง สิระสา นะมามิ

ปุริสะทัมมะสาระถิ สะระณัง คัจฉามิ

ปุริสะทัมมะสาระถิ สิระสา นะมามิ

สัตถา เทวะมะนุสสานัง สะระณัง คัจฉามิ

สัตถา เทวะมะนุสสานัง สิระสา นะมามิ

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

พุทธัง สิระสา นะมามิ อิติปิ โส ภะคะวาฯ

๓. อิติปิ โส ภะคะวา รูปะขันโธ อะนิจจะลักขะณะ ปาระมิ จะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา เวทนาขันโธ อะนิจจะลักขะณะ ปาระมิ จะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา สัญญาขันโธ อะนิจจะลักขะณะ ปาระมิ จะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา สังขาระขันโธ อะนิจจะลักขะณะ ปาระมิ จะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา วิญญาณะขันโธ อะนิจจะลักขะณะ ปาระมิ จะ สัมปันโน

๔. อิติปิ โส ภะคะวา ปะฐะวีธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อาโปธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา เตโชธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา วาโยธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อากาสะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา วิญญาณะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา จักกะวาฬะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

๕. อิติปิ โส ภะคะวา จาตุมมะหาราชิกาธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ตาวะติงสาธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ยามาธาตุ สะมาธิญานะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ตุสิตาธาตุ สะมาธิญานะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา นิมมานะระติธาตุ สะมาธิญานะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ปะระนิมมิตะวะสะวัตตีธาตุ สะมาธิญานะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา กามาวะจะระธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา รูปาวะจะระธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อะรูปาวะจะระธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา โลกุตตะระธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

๖. อิติปิ โส ภะคะวา ปะฐะมะฌานะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ทุติยะฌานะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ตะติยะฌานะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา จะตุตถะฌานะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ปัญจะมะฌานะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

๗. อิติปิ โส ภะคะวา อากาสานัญจายะตะนะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา วิญญาณัญจายะตะนะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อากิญจัญญายะตะนะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา เนวะสัญญานาสัญญายะตะนะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

๘. อิติปิ โส ภะคะวา โสตาปัตติมัคคะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา สะกิทาคามิมัคคะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อะนาคามิมัคคะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัตตะมัคคะธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา โสตาปัตติผะละธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา สะกิทาคามิผะละธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อะนาคามิผะละธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัตตะผะละธาตุ สะมาธิญาณะ สัมปันโน

๙. กุสะลา ธัมมา อิติปิ โส ภะคะวา อะอา ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ชัมภูทีปัญจะ อิสสะโร กุสะลา ธัมมา นะโม พุทธายะ นะโม ธัมมายะ นะโม สังฆายะ ปัญจะ พุทธา

นะมามิหัง อาปา มะจุ ปะ ทีมะสังอังขุ สังวิธาปุกะยะปะ อุปะสะชะสะเห ปาสายะโส

โสโสสะสะ อะอะ อะอะนิ เตชะสุเนมะภูจะนาวิเว อะสังวิ-สุโลปุสะพุภะ อิสวาสุ สุสวาอิ กุสะลา ธัมมา จิตติวิอัตถิ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง อะอา ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ สาโพธิปัญจะ อิสสะโร ธัมมา

กุสะลา ธัมมา นันทะวิวังโก อิติ สัมมา สัมพุทโธ สุคะลา-โน ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

๑๐. จาตุมมะหาราชิกา อิสสะโร กุสะลา ธัมมา อิติ วิชชาจะ-ระณะ สัมปันโน อุอุ ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ตาวะติงสา อิสสะโร กุสะลา ธัมมา นันทะปัญจะ สุคะโต โลกะวิทู มะหาเอโอ ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ยามา อิสสะโร กุสะลา ธัมมา พรหมาสัททะ ปัญจะสัตตะ สัตตา ปาระมี อะนุตตะโร ยะมะกะขะ ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ตุสิตา อิสสะโร กุสะลา ธัมมา ปุยะปะกะ ปุริสะทัมมะ-สาระถิ ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

นิมมานะระตี อิสสะโร กุสะลา ธัมมา เหตุโปวะ สัตถา เทวะมะนุสสานัง ตะถา ยาวะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ปะระนิมมิตะวะสะวัตตี อิสสะโร กุสะลา ธัมมา สังขาระ-ขันโธ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ พุทธะปะผะ ยา-วะชีวัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

พรัหมา อิสสะโร กุสะลา ธัมมา นัตถิปัจจะยา วินะปัญจะ ภะคะวะตา ยาวะ นิพพานัง สะระณัง คัจฉามิฯ

๑๑. นะโม พุทธัสสะ นะโม ธัมมัสสะ นะโม สังฆัสสะ พุทธิลา โลกะลา กะระกะนา เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหนตุ หุลู หุลู หุลู สะวาหายะ

นะโม พุทธัสสะ นะโม ธัมมัสสะ นะโม สังฆัสสะ วิตติ วิตติ วิตติ มิตติ มิตติ มิตติ จิตติ จิตติ วัตติ วัตติ มะยะสุ สุวัตถิ โหนตุ หุลู หุลู หุลู สะวาหายะ

อินทะสาวัง มะหาอินทะสาวัง พรหมมะสาวัง มะหา-พรหมมะสาวัง จักกะวัตติสาวัง มะหาจักกะวัตติสาวัง เทวะสาวัง มะหาเทวะสาวัง อิสิสาวัง มะหาอิสิสาวัง มุนิสา-วัง มะหามุนิสาวัง สัปปุริสะสาวัง มะหาสัปปุริสะสาวัง พุทธะสาวัง ปัจเจกะพุทธะสาวัง อะระหัตตะสาวัง สัพพะ-สิทธิวิชชาธารณะณังสาวัง สัพพะโลกาอิริยานังสาวัง เอเต-นะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหนตุ

สาวัง คุณัง วิชชา วะชะ พะลัง เตชัง วิริยัง สิทธิ กัมมัง ธัมมัง สัจจัง นิพพานัง โมกขัง คุยหะกัง ทานัง สีลัง ปัญญา นิกขัง ปุญญัง ภาคะยัง ตะปัง ยะสัง สุขัง สิริรูปัง จะตุวีสะติ-เทสะนัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหนตุ หุลู หุลู หุลู สะวา-หายะฯ

๑๒. นะโม พุทธัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทะนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม อิติปิ โส ภะคะวา

นะโม ธัมมัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทะนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

นะโม สังฆัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทะนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญานะขันโธ นะโม สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ วาหะปะริตตัง

นะโมพุทธายะ มะอะอุ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา ยาวะ-ตัสสะ หาโยโมนะ อุอะมะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา อุอะ-มะอะ วันทานะโม พุทธายะ นะอะกะติ นิสะระณะ อาระ-ปะขุทธัง มะอะอุ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตาฯ

บทแผ่เมตตาแก่ตนเอง

อะหัง สุขิโต โหมิ

คำแปล : ขอให้ข้าพเจ้ามีความสุข

นิททุกโข โหมิ

คำแปล : ปราศจากความทุกข์

อะเวโร โหมิ

คำแปล : ปราศจากเวร

อัพยาปัชโฌ โหมิ

คำแปล : ปราศจากอุปสรรคอันตรายทั้งปวง

อะนีโฆ โหมิ

คำแปล : ปราศจากความทุกข์กาย ทุกข์ใจ

สุขี อัตตานังปะริหะรามิ

คำแปล : มีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

บทแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

สัพเพ สัตตา

คำแปล : สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ

คำแปล : จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัพยาปัชฌา โหนตุ

คำแปล : จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อะนีฆา โหนตุ

คำแปล : จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย

สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

คำแปล : จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

บทแผ่ส่วนกุศล

อิทัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ มาตาปิตะโร

คำแปล : ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่มารดาบิดาของข้าพเจ้า ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้ามีความสุข

อิทัง เม ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

คำแปล : ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้ามีความสุข

อิทัง เม คุรูปัชฌายาจริยานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ คุรูปัชฌายาจริยา

คำแปล : ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้ามีความสุข

อิทัง สัพพะเทวะตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เทวา

คำแปล : ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เทวดาทั้งหลายทั้งปวง ขอให้เทวดาทั้งหลายทั้งปวงมีความสุข

อิทัง สัพพะเปตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เปตา

คำแปล : ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เปรตทั้งหลายทั้งปวง ขอให้เปรตทั้งหลายทั้งปวงมีความสุข

อิทัง สัพพะสัตตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา

คำแปล : ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ขอให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงมีความสุขทั่วหน้ากันเทอญ.

กรวดน้ำให้เจ้ากรรมนายเวร

ข้าพเจ้าขออุทิศกุศลผลบุญนี้แก่เจ้ากรรมนายเวรของข้าพเจ้าที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกินท่านไว้ ตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติ ท่านจะอยู่ภพใดภูมิใดก็ตาม ขอให้ท่านได้รับผลบุญนี้และหากท่านรับรู้กุศลผลบุญของข้าพเจ้า ขอโปรดอนุโมทนาบุญและอโหสิกรรมซึ่งกันและกันเทอญ

๓๒

‘สัตว์ทั้งหมดย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา
สัตว์ทั้งหมดย่อมกลัวต่อความตาย
บุคคลทำตนให้เป็นอุปมาแล้ว
ไม่ควรฆ่าเอง
ไม่ควรใช้ให้(ผู้อื่น)ฆ่า’

‘เราฉันใด แม้สัตว์เหล่าอื่นก็ฉันนั้น’

พระธรรมบท

การเจริญเมตตา

เมื่อเราจะตั้งจิตเจริญเมตตา ให้เจริญเมตตาในตนเองก่อน ว่า ‘ขอเราจงเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน ไม่มีความทุกข์ มีความสุขบริหารตนไปเถิด’ เพื่อทำตนให้เป็นพยานว่า ‘เราเป็นผู้รักสุขเกลียดทุกข์ และอยากเป็นอยู่ไม่อยากตายฉันใด แม้สัตว์อื่น ก็ฉันนั้น’

‘บุคคลตามค้นไปด้วยใจตลอดทุกทิศ
ก็มิได้พบผู้เป็นที่รักยิ่งกว่าตนที่ไหนเลยฉันใด
ตนของคนอื่น ๆ ก็ย่อมเป็นที่รัก (ของเขา) มากฉันนั้น
เพราะฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น’

แล้วในลำดับนั้นเพื่อยังเมตตาภาวนาให้เป็นไปโดยสะดวก จึงเจริญเมตตาไปยังท่านผู้เป็นที่รักที่เจริญใจ เป็นที่เคารพที่เชิดชู เป็นอาจารย์ และลำดับต่อไปจึงเจริญเมตตาไปในบุคคลผู้เป็นญาติมิตรสหายที่รักกันมาก โดยข่มจิตให้ความเป็นญาติมิตรสหายที่รักกันมากให้เป็นเพียงผู้เป็นที่รักธรรมดา เพื่อป้องกันราคะในบุคคลที่รักมากนั้น ต่อจากนั้นเจริญเมตตาไปในบุคคลที่กลางๆกัน โดยข่มจิตที่เป็นกลางๆให้เป็นภาวะที่รักธรรมดา แล้วจึงเจริญไปยังบุคคลที่เป็นศัตรูกัน (ถ้ามี) โดยข่มจิตจากภาวะศัตรูให้เป็นภาวะคนกลางๆเสียก่อนเพื่อเป็นทางนำไป

สู่การข่มจิตให้เป็นภาวะคนที่รักธรรมดา (ราคะเป็นศัตรูใกล้ของเมตตา คือมีลักษณะใกล้เคียงกับความเมตตา ส่วนพยาบาทเป็นศัตรูไกลของเมตตา)

ทั้งนี้ ในบุคคลเพศตรงข้าม ไม่ควรเจริญโดยเจาะจง เพราะความกำหนัดย่อมเกิดขึ้น และบุคคลที่ทำกาลกิริยา (ตาย) แล้ว ก็ไม่ควรเจริญให้ เพราะเจริญไปก็ไม่ถึงอัปปนา ไม่ถึงอุปจาร

การสอนตนเมื่อเกิดความโกรธ

๑ ระลึกถึงโทษของความโกรธ

๒ ระลึกถึงความดีของเขา

๓ สอนตนโกรธคือทำทุกข์ให้ตนเอง

๔ พิจารณาให้เห็นความที่ตนและคนอื่นมีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นผู้รับมรดกของกรรม เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัยไป จักทำกรรมใดไว้ จักต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น

๕ พิจารณาถึงบุพจริยาของพระศาสดาในกาลก่อน เมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ยังมิได้ตรัสรู้ ทรงบำเพ็ญพระบารมีอยู่ตลอด ๔ อสงไขยกับแสนกัลป์ ก็มิได้ทรงยังพระจิตให้คิดประทุษร้ายในบุคคลทั้งหลายผู้เป็นศัตรู ดังเช่น เรื่องราวใน ฉัททันตชาดก ได้

กล่าวว่า สมัยก่อน ครั้งเมื่อพระโพธิสัตว์เป็นช้างชื่อฉัททันต์ ได้ถูกนายพรานยิงเข้าที่นาภี (สะดือ) ด้วยลูกศรอาบยาพิษ ก็มิได้ยังจิตคิดประทุษร้ายนายพราน เป็นต้น

๖ **พิจารณาถึงความที่เคยเกี่ยวข้องกันในสังสารวัฏ** ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า 'ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์ผู้ที่ไม่เคยเป็นมารดา ไม่เคยเป็นบิดา ไม่เคยเป็นพี่น้องชาย ไม่เคยเป็นพี่น้องหญิง ไม่เคยเป็นบุตร ไม่เคยเป็นธิดาของเรา มิใช่หาได้ง่าย'

๗ **พิจารณาอานิสงส์เมตตา**

๘ **ใช้วิธีแยกธาตุ** พึงถามตนว่า โกรธธาตุใด โกรธผม โกรธขน โกรธเล็บหรือ ฯลฯ โกรธเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์หรือ เมื่อทำการแยกธาตุอย่างนี้ จะเห็นว่าฐานที่ตั้งของความโกรธนั้นไม่มี

๙ **ทำทาน** โดยการให้ของ ๆตนแก่ผู้เป็นศัตรู รับของ ๆศัตรูมาเพื่อตนเอง แต่ถ้าผู้เป็นศัตรูมีอาชีพไม่บริสุทธิ์ มีสิ่งของไม่ควรแก่การบริโภค ก็พึงให้แต่ของ ๆตนฝ่ายเดียว

อานิสงส์ของผู้เจริญเมตตา

๑ หลับเป็นสุข
๒ ตื่นเป็นสุข
๓ ไม่ฝันร้าย
๔ เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕ เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย
๖ เทวดารักษา
๗ ไฟก็ดี พิษก็ดี ศัสตราก็ดี ไม่แผ้วพานเขา
๘ จิตตั้งมั่นเร็ว
๙ สีหน้าผ่องใส
๑๐ ไม่หลงทำกาลกิริยา (ไม่หลงในเวลาจะตาย)
๑๑ เมื่อยังไม่บรรลุคุณอันยิ่งกว่า ย่อมเข้าถึงพรหมโลก

วิสุทธิมรรค, ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมัคคมหาฎีกา

ถามเกี่ยวกับอานิสงส์เมตตา

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า เมตตาเจโตวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นแห่งจิตด้วยเมตตา อันบุคคลอบรมแล้ว ทำให้มีแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เหมือนยานพาหนะแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ตั้งไว้เนืองๆแล้ว

สะสมไว้ดีแล้ว อบรมไว้แก่กล้าแล้ว ย่อมหวังได้อานิสงส์ ๑๑ ประการ

แล้วมีเรื่องกล่าวไว้อีกว่า สุวรรณสามผู้อยู่ด้วยเมตตา ผู้มีหมู่เนื้อเป็นบริวาร อยู่ในป่า ถูกพระยาปิลยักษ์ยิงด้วยลูกศร อันอาบด้วยยาพิษ ล้มสลบอยู่ในที่นั้นทันที ดังนี้ ฯ ข้าแต่พระ-นาคเสน ถ้าอานิสงส์เมตตามีอยู่อย่างนั้นจริง เรื่องที่ว่าสุวรรณ-สามถูกศรพระยาปิลยักษ์นั้นก็ผิดฯ ถ้าเรื่องที่ว่า สุวรรณสามถูกศรพระยาปิลยักษ์นั้นถูก ข้อที่ว่าถึงอานิสงส์เมตตานั้นก็ผิดฯ ปัญหาข้อนี้ก็เป็นอุภโตโกฏิ (เหตุผลสวนทางกัน) เป็นปัญหาละเอียดลึกซึ้ง ขอได้โปรดแก้ให้สิ้นสงสัยแก่บุคคลในภายหน้าด้วย

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร ข้อที่ว่าด้วยอานิสงส์เมตตานั้นก็ถูก ที่ว่าสุวรรณสามถูกลูกศรพระยาปิลยักษ์นั้นก็ถูก แต่ว่าในข้อนั้นมีเหตุการณ์อยู่ เหตุการณ์นั้นคืออะไร คือคุณอานิสงส์เหล่านั้น ไม่ใช่คุณอานิสงส์ของบุคคล เป็นคุณอานิสงส์แห่งเมตตาภาวนาต่างหากฯ เมื่อสุวรรณสามยกหม้อน้ำขึ้นบ่านั้นเผลอไป ไม่ได้เจริญเมตตาฯ คือในขณะใดบุคคลเจริญเมตตาอยู่ในขณะนั้น ไฟก็ไม่ไหม้ ยาพิษก็ไม่ถูก ศัสตราก็แคล้วคลาด ผู้มุ่งทำร้ายก็ไม่ได้โอกาส จึงว่าคุณเหล่านั้นเป็นคุณแห่งเมตตา-ภาวนา ไม่ใช่คุณแห่งบุคคลฯ ขอจงทรงทราบด้วยอุปมา คือบุรุษผู้แกล้วกล้า สวมเกราะแน่นหนาดีแล้ว ย่อมเข้าสู่สงคราม เมื่อ

บุรุษย่างเข้าสู่สงคราม ลูกศรที่ข้าศึกยิงมา ถึงถูกก็ไม่เข้า การที่ลูกศรถูกไม่เข้านั้น ไม่ใช่คุณความดีของผู้แกล้วกล้าในสงคราม เป็นคุณความดีของเกราะต่างหาก ข้อนี้ ฉันใด อานิสงส์ ๑๑ อย่างนั้น ก็ไม่ใช่คุณความดีของบุคคล เป็นคุณความดีของเมตตาภาวนาต่างหาก ฉันนั้น อีกอย่างหนึ่ง เหมือนกับบุรุษมีรากยาทิพย์หายตัวได้ยังอยู่ในมือตราบใด ก็ไม่มีใครเห็นตราบนั้น การไม่มีผู้เห็นนั้น ไม่ใช่เป็นความดีของบุรุษนั้น เป็นความดีของรากยานั้นต่างหาก ฉันนั้นฯ

พระเจ้ามิลินท์ : น่าอัศจรรย์พระนาคเสน เป็นอันว่าเมตตาภาวนา ป้องกันสิ่งชั่วร้ายทั้งปวงได้ฯ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร เมตตาภาวนา ย่อมนำคุณความดีทั้งสิ้นมาให้แก่บุคคลทั้งหลาย ผู้ต้องการอานิสงส์เมตตา ควรเจริญเมตตา ขอถวายพระพร

มิลินทปัญหา

เรื่องพระมหาโมคคัลลานเถระ

พระมหาโมคคัลลานเถระ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าพระสมณโคดม ท่านเป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในด้านอิทธิฤทธิ์ ในสมัยหนึ่ง

พวกเดียรถีย์ได้ประชุมกันถึงสาเหตุที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้รับลาภสักการะเป็นอันมาก จึงได้ทราบว่า พระมหาโมคคัลลานะ ได้ไปเทวโลก ถามถึงกรรมที่พวกเทวดาทำแล้วกลับลงมาบอกมนุษย์ว่า ทำกรรมสิ่งใดจึงจักได้ไปสวรรค์ และท่านได้ลงไปนรก ก็ถามกรรมของหมู่สัตว์นรก ว่าทำกรรมสิ่งใด จึงต้องมาเสวยทุกข์ในนรก แล้วได้นำกลับมาบอกพวกมนุษย์ เมื่อชนทั้งหลายได้ฟังถ้อยคำของพระมหาโมคคัลลานะ จึงนำลาภสักการะเป็นอันมากไปถวาย เมื่อพวกเดียรถีย์ได้ความดังนั้น จึงได้วางแผนจ้างพวกโจรเพื่อฆ่าพระมหาโมคคัลลานะ เพื่อพวกตนจะได้มีลาภสักการะ เมื่อพวกโจรรับคำเพราะความโลภในทรัพย์ที่ว่าจ้าง ก็ไปล้อมที่อยู่ของพระมหาโมคคัลลานเถระที่ตำบลกาฬสิลา

ฝ่ายพระเถระ ทราบความที่ตนถูกพวกโจรล้อม ก็ออกไปทางช่องลูกกุญแจหนีไป พวกโจรเมื่อไม่ได้เห็นพระเถระ จึงไปล้อมอีกในวันรุ่งขึ้น พระเถระทราบแล้ว ก็ทำลายมณฑลช่อฟ้า เหาะไปในอากาศ เหตุการณ์เป็นเช่นนั้น เดือนแล้วเดือนเล่า โจรก็ไม่อาจจับพระเถระได้ พอถึงเดือนสุดท้าย พระเถระทราบภาวะแห่งกรรมที่จะมาถึงตนเพราะสิ่งที่กระทำไว้ในอดีตชาติ จึงไม่ได้หลบเลี่ยงไป

พวกโจร เมื่อจับพระเถระได้แล้ว ก็ทุบกระดูกของท่านทั้งหมดแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยประมาณเท่าเมล็ดข้าวสาร-

หัก และได้เหวี่ยงท่านไปที่หลังพุ่มไม้แห่งหนึ่งเพราะคิดว่าตายแล้ว แล้วพวกโจรก็หลบหนีไป

พระเถระคิดว่า ท่านจะเฝ้าพระศาสดาก่อน แล้วจึงปรินิพพาน ดังนี้แล้วท่านจึงใช้ฌาณประสานอัตภาพ (ขันธ์ ๕) ตน ทำให้มั่นคง แล้วเหาะไปในอากาศ ไปสู่สำนักของพระศาสดา ท่านถวายบังคมพระศาสดาแล้วกราบทูลลาไปปรินิพพาน ณ กาฬสิลา

ข่าวที่พวกโจรฆ่าพระเถระได้ร่ำลือไปทั่วชมพูทวีป พระเจ้าอชาตศัตรูได้แต่งตั้งจารบุรุษ (บุรุษสอดแนม) ไปสืบเสาะหาพวกโจร จารบุรุษสามารถจับเหล่าโจรได้ทั้งหมด และนำตัวโจรไปให้กับพระราชา และได้ทราบในที่สุดว่า เหล่าเดียรถีย์ คือผู้อยู่เบื้องหลังการว่าจ้างฆ่าพระมหาโมคคัลลานเถระ พระราชาจึงสั่งการลงโทษพวกเดียรถีย์ ๕๐๐ คน และพวกโจร ๕๐๐ คน โดยให้ฝังเดียรถีย์กับโจรไว้ด้วยกันในหลุมที่พระลานหลวง ให้กลบด้วยฟาง แล้วก่อไฟเผา เมื่อทราบว่า พวกเดียรถีย์และโจรถูกไฟไหม้แล้ว ก็รับสั่งให้ไถด้วยไถเหล็ก ทำพวกนั้นทั้งหมดให้เป็นท่อนและหาท่อนมิได้ และได้รับสั่งให้เสียบหลาวโจร ๔ คน

พระมหาโมคคัลลานเถระถึงมรณะ สมควรแก่กรรมของตน

ขณะที่ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรม ว่าพระมหาโมคคัลลานะมรณภาพไม่สมควรแก่ตนนั้น พระศาสดาเสด็จ

มาและได้ตรัสว่า **‘ภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะ มรณภาพ ไม่สมควรแก่อัตภาพนี้เท่านั้น แต่เธอถึงมรณภาพสมควรแท้แก่กรรมที่เธอทำไว้ในกาลก่อน’**

บุรพกรรมของพระมหาโมคคัลลานเถระ

ครั้งอดีต พระมหาโมคคัลลานะ ได้เกิดเป็นกุลบุตรผู้หนึ่ง เป็นชาวเมืองพาราณสี ได้ประกอบอาชีพ และเลี้ยงดูปรนนิบัติมารดาบิดา ทำงานทั้งงานภายในเรือน และงานนอกเรือน ครั้งนั้น มารดาบิดาปรารถนาจะให้บุตรของตนมีภรรยาเพื่อแบ่งเบาหน้าที่ จึงจะนำหญิงสาวมาให้บุตร ฝ่ายบุตรก็ปฏิเสธ มารดาบิดาก็อ้อนวอนเขาครั้งแล้วครั้งเล่า ในที่สุด ก็นำหญิงสาวมาให้แต่งงานกับบุตร

หญิงผู้นั้น ดูแลพ่อแม่สามีได้เพียงแค่ ๒-๓ วัน ก็บอกกับสามีว่า ไม่อยากอยู่กับพ่อแม่สามี จึงคอยติเตียนต่างๆนาๆ เมื่อสามีไม่เชื่อคำพูดของตน เธอจึงเอาปอ ก้านปอ และฟองข้าว-ยาคู ไปเทเรี่ยรายให้เลอะเทอะในขณะที่สามีไม่อยู่บ้าน เมื่อสามีกลับมาถึง ก็บอกว่า พ่อแม่ของสามีที่ตาบอดเป็นผู้กระทำ ตนเองตอนนี้ไม่อาจอยู่ที่เดียวกับฝ่ายพ่อแม่สามีได้ ฝ่ายภรรยาก็คอยบ่นอยู่อย่างนั้นเป็นนิตย์ ต่อมาสามีจึงแตกกับมารดาบิดา และได้กระทำกรรมต่อมารดาบิดาของตน โดยเชิญพวกท่านให้รับประทานอาหารแล้วบอกว่า จะพาไปหาญาติ เพราะญาติ

ต้องการพบ แล้วก็พาท่านทั้ง ๒ ไป เมื่อถึงกลางดง ก็ลวงว่า 'คุณพ่อขอรับ ขอพ่อจงถือเชือกไว้ โคทั้ง ๒ จักไปด้วยสัญญาแห่งปฏัก[๑] ในที่นี้มีพวกโจรซุ่มอยู่ ผมจะลงไป' ดังนี้แล้วได้มอบเชือกไว้ให้ผู้เป็นบิดา ลงไปแล้วได้เปลี่ยนเสียงทำให้เป็นเสียงพวกโจรซุ่มอยู่

ฝ่ายมารดาบิดาเมื่อได้ยินเสียงนั้น ก็เข้าใจว่าพวกโจรซุ่มอยู่ จึงกล่าวกับบุตรด้วยความรักบุตรว่า 'ลูกเอ๋ย แม่และพ่อแก่แล้ว เจ้าจงรักษาเฉพาะตัวเจ้าให้พ้นภัยเถิด' บุตรก็ทำเสียงดั่งโจร แล้วทุบตีมารดาบิดาที่ร้องอยู่อย่างนั้นจนถึงแก่ความตาย ทิ้งไว้ในดง แล้วกลับไป

พระศาสดา ครั้นตรัสบุรพกรรมนี้ของพระมหาโมคคัล-ลานะนั้นแล้ว ตรัสว่า 'ภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะ ทำกรรมประมาณเท่านี้ ไหม้ในนรกหลายแสนปี ด้วยวิบากที่ยังเหลือ จึงถูกทุบตีอย่างนั้นนั่นแล ละเอียดหมด ถึงมรณะ สิ้น ๑๐๐ อัตภาพ โมคคัลลานะได้มรณะอย่างนี้ ก็พอสมแก่กรรมของตนเองแท้ พวกเดียรถีย์ ๕๐๐ กับโจร ๕๐๐ ประทุษร้ายต่อบุตรของเราผู้ไม่ประทุษร้าย ก็ได้มรณะที่เหมาะ (แก่กรรมของเขา) เหมือนกันด้วยว่า บุคคลผู้ประทุษร้ายต่อบุคคลผู้ไม่ประทุษร้าย ย่อมถึง

---

[๑] ไม้ที่ฝังเหล็กแหลมข้างปลายใช้แทงสัตว์พาหนะ

ความพินาศฉิบหายด้วยเหตุ ๑๐ ประการเป็นแท้' ดังนี้จึงได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

'ผู้ใด ประทุษร้ายในท่านผู้ไม่ประทุษร้ายทั้งหลาย ผู้ไม่มีอาชญา ด้วยอาชญา ย่อมถึงฐานะ ๑๐ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่งพลันทีเดียว คือ ถึงเวทนากล้า (ในที่นี้หมายถึงทุกขเวทนา) ๑ ความเสื่อมทรัพย์ ๑ ความสลายแห่งสรีระ ๑ อาพาธหนัก ๑ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต (เป็นบ้า) ๑ ความขัดข้องแต่พระราชา (เช่นการถูกถอดยศลดตำแหน่ง) ๑ การถูกกล่าวตู่อย่างร้ายแรง ๑ ความย่อยยับแห่งเครือญาติ ๑ ความเสียหายแห่งโภคะทั้งหลาย ๑ อีกอย่างหนึ่ง ไฟป่าย่อมไหม้เรือนของเขา ผู้นั้นมีปัญญาทราม เพราะกายแตกย่อมเข้าถึงนรก'

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมาก ได้บรรลุอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล

พระธรรมบท

ถามถึงอำนาจฤทธิ์และกรรม

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า บรรดาภิกษุผู้เป็นสาวกของเรา มหาโมคคัลลานะนั้นถูกโจรทุบตีจนศีรษะแตก กระดูก เส้นเอ็น สมองกระดูกแหลกละเอียด เหมือนกับเมล็ดข้าวสาร แล้วพระมหาโมคคัลลานะก็ปรินิพพานด้วยอุปัทวะนั้น ดังนี้ฯ ข้าแต่พระนาคเสน ถ้าพระ-มหาโมคคัลลานเถรเจ้า เป็นผู้เลิศในทางฤทธิ์จริง ข้อที่ว่า ถูกพวกโจรทุบตีแหลกละเอียดจนปรินิพพานนั้นก็ผิด ถ้าข้อที่ว่า ถูกพวกโจรทุบตีแหลกละเอียดจนปรินิพพานนั้นถูก ข้อที่ว่า พระ-มหาโมคคัลลานะเป็นผู้เลิศในทางฤทธิ์นั้นก็ผิดฯ พระมหาโมค-คัลลานะไม่สามารถกำจัด อุปฆาต (กรรมชั่วตัดรอนกรรมดี) การฆ่าตี อันจักมีแก่ตนด้วยฤทธิ์ได้หรือ ไม่อาจเป็นที่พึ่งของมนุษยโลกเทวโลกได้หรือ? ปัญหานี้ก็เป็นอุภโตโกฏิควรแก้ไข

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร ข้อที่ตรัสว่า พระมหาโมคคัลลา-นะเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้มีฤทธิ์นั้นก็ถูก แต่ข้อนั้นเป็นด้วยกรรมเข้ายึดถือฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน สิ่งทั้ง ๒ คือ อิทธิวิสัยของผู้มีฤทธิ์ ๑ กรรมวิบาก ๑ เป็นอจินไตย ใครๆ ไม่ควรคิดไม่ใช่หรือ?

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร สิ่งที่ไม่ควรคิดทั้ง ๒ อย่างนี้อย่างหนึ่งมีกำลังมากกว่า ข้อนี้เปรียบเหมือน พระราชากับ

ประชาชน พระราชาองค์เดียว ย่อมมีอำนาจครอบประชาชน ฉันใด กรรมวิบากอันมีกำลังยิ่งกว่า ก็ครอบสิ่งทั้งปวง ฉันนั้น กิริยาอย่างอื่นของผู้ที่กรรมเข้ายึดถือแล้ว ย่อมไม่ได้โอกาสฯ มีบุรุษคนใดคนหนึ่ง กระทำผิดพระราชอาชญาอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ย่อมไม่มีใครช่วยได้ มารดาบิดา พี่หญิง พี่ชาย มิตรสหายก็ช่วยไม่ได้ พระราชาต้องทรงลงโทษแก่ผู้นั้นตามความผิดของเขา ฉันใด กรรมวิบากก็มีกำลังแรงกว่าฤทธิ์ ย่อมครอบงำฤทธิ์ได้ ฉันนั้น อีกอย่างหนึ่ง เมื่อไฟไหม้ป่าลุกลามมาใหญ่ ถึงจะตักน้ำไปดับตั้งพันโอ่ง ก็ไม่อาจดับได้ สู้ไฟป่านั้นไม่ได้ เพราะไฟป่ามีกำลังมากกว่า ฉันใด กรรมวิบากก็มีกำลังมากกว่าฤทธิ์ ครอบงำฤทธิ์ได้ ฉันนั้นฯ เพราะฉะนั้นแหละ มหาบพิตร พระมหาโมคคัลลานะผู้ที่กรรมเข้ายึดถือแล้ว จึงถูกพวกโจรทุบตี ไม่สามารถกั้นกางได้ด้วยฤทธิ์ฯ

พระเจ้ามิลินท์ : สาธุ พระนาคเสน โยมรับว่าถูกต้องดีแล้ว

มิลินทปัญหา

‘บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบาปว่า
บาปมีประมาณน้อยจักไม่มาถึง
แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยหยาดน้ำ
ที่ตกลง (ทีละหยาด) ได้ฉันใด
ชนพาลเมื่อสั่งสมบาปแม้ทีละน้อย ๆ
ย่อมเต็มด้วยบาปได้ ฉันนั้น’

พระธรรมบท

เรื่องนางปฏาจารา

ดังได้สดับมา นางปฏาจาราเป็นธิดาของเศรษฐีในกรุงสาวัตถี เป็นผู้มีรูปงาม เมื่อนางอายุได้ ๑๖ ปี มารดาบิดาของนางเมื่อจะดูแลรักษานาง จึงให้นางอยู่บนชั้นบนปราสาท ๗ ชั้น ครั้งนั้นมารดาบิดาของนางยกนางให้แก่ชายหนุ่มผู้หนึ่ง ผู้ซึ่งมีชาติตระกูลเสมอกัน เมื่อใกล้ถึงวันแต่งงาน นางได้พูดกับคนรับ-ใช้ผู้ซึ่งเป็นคนรักของนางให้พานางหนี แล้วไปอาศัยอยู่ด้วยกัน ครั้นต่อมา นางได้ตั้งครรภ์ จึงได้อ้อนวอนสามีว่าให้พานางกลับไปที่เรือนของมารดาบิดาของนาง เพื่อที่จะคลอดบุตร ด้วยคิดว่าเนื่องจากธรรมดามารดาบิดาเป็นผู้ที่มีใจอ่อนโยนในบุตรธิดา จะทำการอุปการะนางได้ ฝ่ายสามีก็คัดค้าน เพราะคิดว่าหากพานางกลับไปที่เรือนของมารดาบิดาของนาง อันตรายจะมีแก่ตน เมื่อถึงเวลาที่สามีไปป่า นางจึงได้บอกเพื่อนบ้านว่า ถ้าสามีของนางมาไม่เห็นนางแล้วถามว่านางไปไหน ให้ตอบว่านางกลับไปที่เรือนของมารดาบิดาของนาง ฝ่ายสามีเมื่อกลับมาถึงบ้าน ไม่พบนางก็สอบถามเพื่อนบ้าน เพื่อนบ้านก็ตอบไปตามที่นางได้สั่งไว้ สามีจึงออกตามหานาง เมื่อพบนาง ก็อ้อนวอนนางให้กลับ แต่นางไม่ยอมกลับ ในระหว่างทาง นางเกิดปวดท้องใกล้คลอด และได้คลอดบุตรในระหว่างทางนั้น ที่สุดนางจึงกลับบ้านไปพร้อมสามี

ต่อมา นางตั้งครรภ์บุตรคนที่สอง จึงได้กล่าวกับสามีดังเดิมว่าจะกลับไปที่เรือนของมารดาบิดา เมื่อสามีไม่ยินยอม นางจึงอุ้มบุตรคนแรกและหนีไป เมื่อสามีติดตามจนเจอ นางก็ไม่ยอมกลับไปกับสามี ครั้งนั้น ได้เกิดมหาเมฆฝนฟ้าผิดฤดูกาล ฝนตกอย่างหนัก นางเกิดปวดท้องจะคลอดบุตร จึงเรียกสามีบอกสามีให้หาสถานที่ที่ฝนไม่โดนนาง ฝ่ายสามีก็ออกหาโดยมีมีดอยู่ในมือ ตรวจดูข้างทาง แล้วได้เห็นพุ่มไม้ซึ่งเกิดอยู่บนจอมปลวก จึงเริ่มจะตัด ขณะนั้น งูพิษตัวหนึ่งเลื้อยออกมาจากจอมปลวกกัดเขาล้มลงตาย ณ ที่นั้น

ฝ่ายนางปฏาจาราเฝ้ารอคอยสามีมาก็ไม่พบ และได้คลอดบุตรคนที่สอง บุตรทั้งสองทนกำลังลมและฝนไม่ได้ ก็ร้องไห้ลั่น เมื่อถึงยามเช้านางได้อุ้มบุตรคนหนึ่งซึ่งมีสีกายเหมือนกับชิ้นเนื้อ และจูงบุตรอีกคนหนึ่ง เดินตามหาสามี เมื่อเห็นสามีนอนอยู่กลางทาง ก็ได้พบว่าสามีเสียชีวิตแล้ว นางจึงร้องไห้ด้วยความเสียใจและรำพันว่าเพราะนาง สามีจึงต้องตายอยู่ในทางเปลี่ยว

นางได้เดินต่อไปตามทาง และเห็นแม่น้ำอจิรวดีซึ่งมีน้ำสูงมากเนื่องจากฝนตกหนักทั้งคืน นางไม่อาจลงน้ำพร้อมพาบุตรทั้งสองข้ามไปด้วยกันได้ จึงได้พักบุตรคนโตไว้ที่ฝั่งหนึ่ง และอุ้มบุตรคนเล็กข้ามไปอีกฝั่งหนึ่ง นางลาดกิ่งไม้ไว้ให้บุตรคนเล็กนอน แล้วตั้งใจจะไปรับบุตรคนโต ขณะเดินอยู่กลางแม่น้ำ

เหยี่ยวตัวหนึ่งเห็นบุตรคนเล็กของนาง ก็เข้าใจว่าเป็นชิ้นเนื้อ จึงโฉบลงมาเพื่อจะเอาบุตรของนางไป นางได้ยกมือทั้งสองขึ้นตะโกนร้องเสียงดัง แต่เหยี่ยวไม่ได้ยิน เมื่อบุตรคนโตที่ยืนอยู่อีกฝั่งเห็นนางยกมือทั้งสองขึ้นก็เข้าใจว่ามารดาเรียกตน จึงกระโดดลงน้ำและถูกน้ำพัดไปในที่สุด

นางปฏาจาราเดินร้องไห้รำพันว่าบุตรของนางคนหนึ่งถูกเหยี่ยวเฉี่ยวไป คนหนึ่งถูกน้ำพัดไป สามีก็ตาย ครั้นเมื่อนางได้พบกับบุรุษผู้หนึ่งที่เดินทางมาจากกรุงสาวัตถีบ้านเกิดของนาง นางจึงถามไถ่ถึงตระกูลของมารดาบิดาของนาง และได้ทราบว่า เมื่อคืนที่ฝนตกถึงเช้า ในตอนกลางคืนที่ตระกูลของนางเรือนได้ล้มทับคน ๓ คน คือ เศรษฐี ภรรยาเศรษฐี และบุตรเศรษฐี ทั้ง ๓ คนถูกเผาบนเชิงตะกอนอันเดียวกัน ขณะนั้น นางถึงความเป็นคนวิกลจริตยืนตะลึงอยู่ ร้องไห้รำพันบ่นเพ้อเซซวนไปว่า 'บุตร ๒ คน ตายเสียแล้ว สามีของเราก็ตายเสียที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดาและพี่ชายก็ถูกเผาบนเชิงตะกอนอันเดียวกัน' เมื่อชนทั้งหลายเห็นนางแล้ว ก็เข้าใจว่า หญิงบ้า ได้ถือเอาหยากเยื่อ กอบฝุ่น โปรยลงบนศีรษะของนางบ้าง ขว้างด้วยก้อนหินบ้าง

พระศาสดาประทับนั่งแสดงธรรมอยู่ในท่ามกลางบริษัท ๔ (ภิกษุ๑ ภิกษุณี๑ อุบาสก๑ อุบาสิกา๑) ในพระเชตวัน-

มหาวิหาร ได้ทอดพระเนตรเห็นนางผู้บำเพ็ญบารมีมาแสนกัลป์ สมบูรณ์ด้วยอภินิหารเดินมาอยู่

นางปฏาจาราได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน

ได้ยินว่า ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ปทุมุตตระ นางปฏาจารานั้น เห็นพระเถรีผู้ทรงวินัยรูปหนึ่ง อัน พระปทุมุตตรศาสดาทรงตั้งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ (เลิศทาง ด้านนั้นๆ) นางจึงทำคุณความดีแล้วตั้งความปรารถนาไว้ว่า 'แม้ หม่อมฉัน พึงได้ตำแหน่งเลิศกว่าพระเถรีผู้ทรงวินัยทั้งหลายใน สำนักพระพุทธเจ้าเช่นกับด้วยพระองค์' พระปทุมุตตรพุทธเจ้า ทรงเล็งอนาคตังสญาณ (ปรีชาหยั่งรู้อนาคต) ไป ก็ทรงทราบว่า ความปรารถนาจะสำเร็จ จึงทรงพยากรณ์ว่า 'ในอนาคตกาล หญิงผู้นี้จักเป็นผู้เลิศกว่าพระเถรีผู้ทรงวินัยทั้งหลาย โดยนาม ปฏาจารา ในศาสนาของพระโคดมพุทธเจ้า'

พระศาสดาทรงเห็นนางผู้มีความปรารถนาตั้งไว้แล้ว อย่างนั้น ทรงได้ให้สตินางด้วยพุทธานุภาพของพระองค์ เมื่อนาง คืนสติได้ นางทูลว่า 'ขอพระองค์จงทรงเป็นที่พึ่งแก่หม่อมฉันเถิด พระเจ้าข้า เพราะว่าเหยี่ยวเฉี่ยวบุตรคนหนึ่งของหม่อมฉัน คน หนึ่งถูกน้ำพัดไป สามีตายที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดาและพี่ชายถูก เรือนทับ เขาเผาบนเชิงตะกอนเดียวกัน' พระศาสดาทรงสดับคำ ของนาง จึงตรัสว่า 'อย่าคิดเลยปฏาจารา เธอมาสู่สำนักของผู้

สามารถจะเป็นที่พึ่งพำนักอาศัยของเธอได้แล้ว เหมือนอย่างว่า บัดนี้ บุตรคนหนึ่งของเธอถูกเหยี่ยวเฉี่ยวไป คนหนึ่งถูกน้ำพัดไป สามีตายแล้วที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดาและพี่ชายถูกเรือนทับ ฉันใด น้ำตาที่ไหลออกของเธอผู้ร้องไห้อยู่ในสงสารนี้ ในเวลาที่ปิยชนมีบุตรเป็นต้นตาย ยังมากกว่าน้ำแห่งมหาสมุทรทั้ง ๔ ก็ ฉันนั้นเหมือนกัน' ดังนี้แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

'น้ำในสมุทรทั้ง ๔ มีประมาณน้อย
น้ำตาของคน ผู้อันทุกข์ถูกต้องแล้ว
เศร้าโศก ไม่ใช่น้อย
มากกว่าน้ำในมหาสมุทรนั้น
เหตุไร เธอจึงประมาทอยู่เล่า แม่'

เมื่อพระศาสดาตรัสสอน ความโศกของนางได้เบาบางลง ลำดับนั้น พระศาสดาทรงทราบนางผู้มีความโศกเบาบางแล้ว ทรงเตือนอีก แล้วตรัสว่า 'ปฏาจารา ขึ้นชื่อว่าปิยชนมีบุตรเป็นต้น ไม่อาจเพื่อเป็นที่ต้านทาน เป็นที่พึ่ง หรือเป็นที่ป้องกันของผู้ไปสู่ปรโลกได้ เพราะฉะนั้น บุตรเป็นต้นเหล่านั้นถึงมีอยู่ ก็ชื่อว่าย่อมไม่มีทีเดียว ส่วนบัณฑิตชำระศีลแล้ว ควรชำระทางที่ยังสัตว์ให้ถึงนิพพานของตนเท่านั้น' เมื่อจะทรงแสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

'บุตรทั้งหลาย ไม่มีเพื่อต้านทาน
บิดาก็ไม่มี ถึงพวกพ้องก็ไม่มี
เมื่อบุคคลถูกความตายครอบงำแล้ว
ความต้านทานในญาติทั้งหลายย่อมไม่มี
บัณฑิตทราบอำนาจประโยชน์นั้นแล้ว สำรวมในศีล
พึงชำระทางไปพระนิพพานโดยเร็วทีเดียว'

ในกาลจบเทศนา นางปฏาจาราเผากิเลสมีประมาณเท่าฝุ่นในแผ่นดินใหญ่แล้ว ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล ชนแม้เหล่าอื่นเป็นอันมาก บรรลุอริยผลทั้งหลายมีโสดาปัตติผลเป็นต้น

นางปฏาจาราทูลขอบวช

ฝ่ายนางปฏาจารานั้นเป็นพระโสดาบันแล้ว ทูลขอบรรพชากับพระศาสดา พระศาสดาส่งนางไปยังสำนักของพวกภิกษุณี ให้บรรพชาแล้ว นางได้อุปสมบทแล้วปรากฏชื่อว่า 'ปฏาจารา' เพราะนางกลับความประพฤติได้

วันหนึ่ง นางกำลังเอาหม้อตักน้ำล้างเท้า เทน้ำลง น้ำนั้นไหลไปหน่อยหนึ่งแล้วก็ขาด ครั้งที่ ๒ น้ำที่นางเทลง ได้ไหลไปไกลกว่านั้น ครั้งที่ ๓ น้ำที่เทลง ได้ไหลไปไกลแม้กว่านั้น นางปฏาจาราได้ถือเอาน้ำนั้นเป็นอารมณ์กำหนดวัยทั้ง ๓ แล้วคิดว่า **'สัตว์เหล่านี้ ตายเสียในปฐมวัย (วัยเริ่มต้น) ก็มีเหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งแรก ตายเสียในมัชฌิมวัย (วัย**

กลางคน) ก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ ๒ ไหลไปไกลกว่านั้น ตายเสียในปัจฉิมวัย (วัยสุดท้าย) ก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ ๓ ไหลไปไกลแม้กว่านั้น'

พระศาสดาประทับในพระคันธกุฎีทรงแผ่พระรัศมีไปเป็นดังประทับยืนตรัสอยู่เฉพาะหน้าของนาง ตรัสว่า 'ปฏาจาราข้อนั้นอย่างนั้น ด้วยว่าความเป็นอยู่วันเดียวก็ดี ขณะเดียวก็ดีของผู้เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมแห่งปัญจขันธ์ (ขันธ์ ๕) เหล่านั้น ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี ของผู้ไม่เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมแห่งปัญจขันธ์' ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

'ก็ผู้ใด
ไม่เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมอยู่
พึงเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี
ความเป็นอยู่วันเดียว
ของผู้เห็นความเกิดและความเสื่อม
ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ของผู้นั้น'

ในกาลจบเทศนา นางปฏาจาราบรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ดังนี้แล

พระธรรมบท

‘บาปอันผู้ใดทำแล้วด้วยตนเอง
ผู้นั้นย่อมเศร้าหมองด้วยตน
บาปอันผู้ใดไม่ทำด้วยตน (ตนไม่ได้ทำบาป)
ผู้นั้นย่อมบริสุทธิ์ด้วยตนเอง
ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตน
คนอื่นทำคนอื่นให้บริสุทธิ์ไม่ได้’

พระธรรมบท

ถามถึงการทำบาปแห่งผู้รู้-กับผู้ไม่รู้

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน สมมติว่ามีคน ๒ คน คนหนึ่งรู้จักบาปคนหนึ่งไม่รู้จัก แต่กระทำบาปด้วยกันทั้ง ๒ คน ข้างไหนจะได้บาปมากกว่ากันฯ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร ข้างไม่รู้จักได้บาปมากกว่าฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน ราชบุตรของโยม หรือราชมหาอำมาตย์คนใดรู้ แต่ทำผิดลงไป โยมลงโทษแก่ผู้นั้นเป็นทวีคูณ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร มหาบพิตรจะเข้าพระทัยความข้อนี้อย่างไร คือสมมติว่ามีคน ๒ คนจับก้อนเหล็กแดงเหมือนกัน คนหนึ่งรู้ว่าเป็นก้อนเหล็กแดง อีกคนหนึ่งไม่รู้ คนไหนจะจับแรงกว่ากันฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า คนที่ไม่รู้จับแรงกว่าฯ

พระนาคเสน : ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละ มหาบพิตร คือ ผู้ไม่รู้บาปได้บาปมากกว่าฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ชอบแล้ว พระนาคเสน

มิลินทปัญหา

ว่าด้วยกำลังแห่งกุศล อกุศล

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน กุศลกับอกุศล อันไหนยิ่งกว่ากัน มีกำลังกว่ากัน

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร กุศลยิ่งกว่า มีกำลังแรงกว่า

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน โยมไม่เชื่อว่ากุศลยิ่งกว่ามีกำลังแรงกว่า เพราะเห็นอยู่ทั่วกันว่า ผู้ฆ่าสัตว์ ฆ่ามนุษย์ ผู้ลักทรัพย์ ผิดในกาม พูดเท็จ ปล้นชาวบ้าน ปล้นคนเดินทาง ฉ้อโกงหลอกลวงทั้งสิ้น ย่อมถูกลงโทษต่างๆ คือ ถูกตัดมือบ้าง ตัดเท้าบ้าง ตัดศีรษะด้วยดาบก็มี เป็นต้น พวกทำบาปในกลางคืนได้รับผลบาปในกลางคืนก็มี พวกทำบาปกลางคืนได้รับผลบาปกลางวันก็มี พวกทำบาปกลางวันได้รับผลบาปกลางวันก็มี บางพวกก็ได้รับกลางคืน บางพวกร่วมกันสองสามวันจึงได้รับเป็นอันว่า พวกทำบาปทั้งสิ้น ได้รับผลทันตาเห็น ส่วนผู้ให้ทานแก่สมณพราหมณ์องค์เดียวหรือ ๒ องค์ ๓ องค์ ๔ องค์ ๕ องค์ ๑๐ องค์ ๑๐๐ องค์ พันองค์ แสนองค์ จึงได้รับผล คือทรัพย์ หรือยศ หรือสุข ในปัจจุบันก็มี บางพวกก็ได้เสวยสมบัติ ด้วยศีล ๕ ก็มี ด้วยศีล ๘ ก็มี

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร บริษัททั้ง ๔ นี้ ให้ทานรักษาศีล กระทำอุโบสถกรรม แล้วไปสวรรค์ทั้งเป็นยังมีอยู่

พระเจ้ามิลินท์ : คือใครบ้างพระผู้เป็นเจ้าฯ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร คือพระเจ้ามันธาตุ ๑ พระเจ้าเนมิ ๑ พระเจ้าสาธินะ ๑ โคตติพราหมณ์ ๑ วิเนโสวาที ๑

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน เรื่องบุคคลทั้ง ๔ นั้น เป็นเรื่องนานหลายพันชาติมาแล้ว ถ้าพระผู้เป็นเจ้าสามารถ จงบอกเรื่องที่มีอยู่ในครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ว่า ผู้ที่ทำบุญแล้ว ได้ผลทันตาเห็นนั้นคือใครบ้าง

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร คือนายปุณณะ ผู้เป็นทาสของเศรษฐี ซึ่งได้ใส่บาตรพระสารีบุตรเถรเจ้า และได้เป็นเศรษฐีในวันนั้น ๑ พระนางโคปาลมาตาเทวี ตัดมวยผมออกขาย ได้เงิน ๘ กหาปณะ แล้วให้สาวใช้ไปซื้ออาหารถวายแก่พระเถรเจ้า ๘ องค์ มีพระมหากัจจายนเถรเจ้าเป็นประธาน แล้วได้เป็นพระอัครมเหสีของพระเจ้าจัณฑปัชโชติในวันนั้น ๑ นางสุปิยาอุบาสิกา เชือดเนื้อขาออกปิ้งถวายพระอาพาธองค์หนึ่ง แล้วรุ่งขึ้นก็มีเนื้องอกขึ้นเต็มเป็นปกติ ๑ นางมัลลิกา ได้เอาขนมถั่วใส่บาตรพระพุทธเจ้า แล้วได้เป็นพระอัครมเหสีของพระเจ้าโกศลวันนั้น ๑ นายสุมนมาลาการ บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกมะลิ ๘ กำมือ แล้วได้รับพระราชทาน รางวัลจากพระราชา สิ่งละ ๘ ในวันนั้น ๑ เป็นอันว่าบุคคลทั้งสิ้นนี้ ได้ทรัพย์ ยศ ในชาติปัจจุบันนี้

พระเจ้ามิลินท์ : ขอถวายพระพร ข้าแต่พระนาคเสน ท่านพิจารณาเห็นเพียง ๖ คนเท่านี้หรือ

พระนาคเสน : เพียง ๖ คนเท่านี้แหละมหาบพิตร

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน ถ้าอย่างนั้นอกุศลก็มีกำลังยิ่งนัก เพราะว่า คราวหนึ่งโยมได้เห็นบุรุษคราวละ ๑๐ คน ๒๐ คน ๓๐ คน ๔๐ คน ๑๐๐ คน ๑,๐๐๐ คน ถูกเสียบหลาวทั้งเป็นด้วยผลบาปของเขาฯ บุตรของเสนาบดี แห่งพระเจ้าจันทคุต ชื่อว่าภัททบาล ได้เกิดทำสงครามกับพระเจ้าจันทคุต ในการทำสงครามกลางเมืองคราวนั้น พลนิกายทั้ง ๒ ฝ่ายต่างก็มีมือถือดาบอันคมกล้า ฆ่าฟันกันล้มตายเป็นอันมาก การที่พวกนั้น ถึงความพินาศอย่างนั้น ก็เพราะผลของบาปกรรม เหตุอันนี้แหละโยมจึงว่า อกุศลมีกำลังยิ่งกว่าฯ โยมได้ฟังมาว่า พระเจ้าโกศลได้ถวายอสทิสทาน (ทานยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัยพุทธกาล) ในครั้งพระพุทธองค์ยังทรงดำรงอยู่ จริงไหม?

พระนาคเสน : จริง มหาบพิตรฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน พระเจ้าโกศลถวายอสทิสทานนั้นแล้ว ได้ทรัพย์ ยศ หรือสุข อย่างใดอย่างหนึ่งในปัจจุบันหรือไม่?

พระนาคเสน : ไม่ได้ มหาบพิตรฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ถ้าไม่ได้ ก็เป็นอันว่า อกุศล มีกำลังยิ่งกว่ากุศล

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร อกุศลย่อมให้ผลเร็ว เพราะเป็นของเล็กน้อย ส่วนกุศลย่อมให้ผลช้า เพราะเป็นของใหญ่ฯ ความข้อนี้ ควรทราบด้วยอุปมาฯ คือใน อปรันตชนบท มีธัญชาติชนิด

หนึ่ง ชื่อว่ากุมุทธภัณฑิกา อันจัดเป็นข้าวเบา หว่านลงในนาเดือนเดียวก็ได้ผล ส่วนข้าวสาลีต้อง ๕-๖ เดือน จึงจักได้ผล ข้อนี้มหาบพิตรว่า เป็นเพราะอะไร?

พระเจ้ามิลินท์ : โยมว่าเป็นเพราะข้าวกุมุทธภัณฑิกาเป็นของเล็กน้อย ส่วนข้าวสาลีเป็นของใหญ่เพราะเป็นข้าวเสวยของพระราชา ส่วนข้าวกุมุทธภัณฑิกาเป็นข้าวของพวกทาสกรรมกรฯ

พระนาคเสน : ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละ มหาบพิตร เพราะอกุศลเป็นของเล็กน้อย จึงให้ผลเร็ว ส่วนกุศลเป็นของใหญ่ จึงให้ผลช้าฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน สิ่งใดให้ผลเร็ว สิ่งนั้นชื่อว่ามีกำลังยิ่งกว่า เพราะฉะนั้น อกุศลจึงมีกำลังยิ่งกว่า เหมือนกับพลรบที่เข้าสู่สนามรบ ผู้ใดจับศัตรูมาได้เร็ว ผู้นั้นชื่อว่าผู้แกล้วกล้าสามารถฯ หมอผ่าตัดคนใด ถอนลูกศรออกได้เร็ว หมอผ่าตัดคนนั้นชื่อว่าหมอฉลาด คนนับคนใดนับได้เร็ว คนนับคนนั้นก็ชื่อว่าเก่ง คนปล้ำคนใด จับคู่ปล้ำด้วยกันฟาดลงได้ทั้งหงาย คนปล้ำคนนั้นก็ชื่อว่าแกล้วกล้าสามารถ ข้อเปรียบเหล่านี้ฉันใด กุศลหรืออกุศลใดสามารถให้ผลเร็ว กุศลหรืออกุศลนั้นก็ชื่อว่ามีกำลังยิ่งกว่า ฉันนั้น

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร กรรมทั้ง ๒ นี้ เป็นกรรมให้ผลในชาติที่ ๒ รองจากชาตินี้ลงไป อีกอย่างหนึ่ง อกุศลที่ให้ผลในปัจจุบันนั้น เป็นเพราะมีโทษมากฯ กษัตริย์ก่อนๆ ทรงกำหนดโทษไว้ว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ขโมยผู้อื่น เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น กล่าว-

เท็จ ปล้นบ้านเมือง แย่งชิงคนเดินทาง ทำของปลอม ทำการหลอกลวง ผู้นั้นต้องได้รับโทษอาญา คือถูกฆ่า หรือถูกตัดอวัยวะหรือเฆี่ยนตี อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ แล้วพระราชาเหล่านั้น ก็ลงโทษตามที่ทรงกำหนดไว้ฯ ส่วนผลของทาน ศีล มีกำหนดไว้หรือไม่ว่า ผู้ใดให้ทาน รักษาศีล กระทำอุโบสถกรรม พระราชาต้องพระราชทาน ทรัพย์ ยศ แก่ผู้นั้น เหมือนกับการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ไม่มี พระผู้เป็นเจ้าฯ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร ถ้าไม่มี กุศลก็ต้องให้ผลทันตาเห็นแก่ผู้ให้ทานทั้งนั้น แต่เพราะไม่มีพระราชกำหนดกฎหมายไว้ กุศลจึงไม่ให้ผลทันตาเห็นเสมอไป ส่วนในภพต่อๆไป เขาก็ได้ผล มีกำลังยิ่งกว่า สำหรับอกุศล ไม่ใช่อย่างนั้นฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน ปัญหานี้ท่านได้แก้ไขถูกต้องดีแล้ว

มิลินทปัญหา

ถามถึงความมากกว่ากันแห่งบาปและบุญ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน บุญบาปข้างไหนมากกว่ากันฯ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพรฯ บุญมากกว่าบาป บาปน้อยกว่าฯ

พระเจ้ามิลินท์ : ข้าแต่พระนาคเสน อย่างไรจึงว่าบุญมากกว่าบาปน้อยกว่าฯ

พระนาคเสน : ขอถวายพระพร บุคคลทำบาปแล้ว ย่อมร้อนใจในภายหลังว่า เราได้ทำบาปไว้แล้ว เพราะเหตุนั้นบาปก็ไม่ได้มากขึ้น ส่วนบุญเมื่อบุคคลทำไว้แล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง มีแต่เกิดปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ (ความสงบ) สุข สมาธิ เพราะฉะนั้น บุญจึงมีมากขึ้น บุรุษผู้มีมือมีเท้าขาดแล้วได้บูชาพระด้วยดอกบัวเพียงกำเดียว ก็จักได้เสวยผลถึง ๙๐ กัลป์ ด้วยเหตุนี้แหละจึงว่า บุญมากกว่าบาป

พระเจ้ามิลินท์ : ขอถวายพระพรฯ ชอบแล้ว พระนาคเสน

มิลินทปัญหา

'หากว่า คาถาแม้พันหนึ่ง
ไม่ประกอบด้วย บทเป็นประโยชน์ (ไม่ประเสริฐ)
บทแห่งคาถาบทเดียว
ซึ่งบุคคลฟังแล้ว สงบระงับได้ ประเสริฐกว่า'

พระธรรมบท

เวลามสูตร

ว่าด้วยการให้ทานที่มีผลมาก

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวันอารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถีในครั้งนั้นท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถึงที่ประทับถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถามท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า 'ดูก่อนคฤหบดี ในตระกูลของท่านยังให้ทานอยู่บ้างหรือไม่' ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีกราบทูลว่า 'ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในตระกูลของข้าพระองค์ยังให้ทานอยู่ แต่ทานนั้นเป็นของเศร้าหมอง เป็นปลายข้าว มีน้ำผักดองเป็นที่สอง'

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า 'ดูก่อนคฤหบดี บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยไม่เคารพ ไม่ทำความนอบน้อมให้ ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เหลือ ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมให้ทาน ทานนั้นๆ ย่อมบังเกิดผลในตระกูลใดตระกูลนั้น จิตของผู้ให้ทานย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคยาน (ยานพาหนะ) อย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เงี่ยหูฟัง ส่ง

จิตไปที่อื่นเสีย ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลแห่งกรรมที่ตนกระทำโดยไม่เคารพ'

'ดูก่อนคฤหบดี บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยเคารพ ทำความนอบน้อมให้ ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เหลือ เชื่อกรรมและผลของกรรมให้ทาน ทานนั้นๆ ย่อมบังเกิดผลในตระกูลใดตระกูลนั้น จิตของผู้ให้ทานย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคยานอย่างดี ย่อมน้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็เชื่อฟังดี เงี่ยหูฟัง ไม่ส่งจิตไปที่อื่น ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลของกรรมที่ตนกระทำโดยเคารพ'

'ดูก่อนคฤหบดี เรื่องเคยมีมาแล้ว มีพราหมณ์ชื่อเวลามะ พราหมณ์ผู้นั้นได้ให้ทานเป็นมหาทานอย่างนี้ คือ ได้ให้ถาดทองเต็มด้วยรูปิยะ (เงินในสมัยก่อน) ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดรูปิยะเต็มด้วยทอง ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดสำริดเต็มด้วยเงิน ๘๔,๐๐๐ ถาด ให้ช้าง ๘๔,๐๐๐ เชือก มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทองคลุมด้วยตาข่ายทอง ให้รถ ๘๔,๐๐๐ คัน หุ้มด้วยหนังราชสีห์ หนังเสือโคร่ง หนังเสือเหลือง ผ้ากัมพลเหลือง ให้แม่โคนม ๘๔,๐๐๐ ตัว มีน้ำนมไหลสะดวก ใช้ภาชนะเงินรองน้ำนม ให้หญิงสาว ๘๔,๐๐๐ คน ประดับด้วยแก้วมณีและแก้ว

กุณฑล ให้บัลลังก์ ๘๔,๐๐๐ ที่ ลาดด้วยผ้าโกเชาว์ ลาดด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดมีสัณฐานเป็นช่อดอกไม้ มีเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชมด มีเครื่องลาดเพดาน มีหมอนแดงทั้งสองข้าง ให้ผ้า ๘๔,๐๐๐ โกฏิ เป็นผ้าเปลือกไม้ ผ้าแพร ผ้าฝ้ายเนื้อละเอียด จะกล่าวไปไยถึงข้าว น้ำ ของขบเคี้ยว ของบริโภค เครื่องลูบไล้ ที่นอน ไหลไปเหมือนแม่น้ำ ดูก่อนคฤหบดี ก็ท่านพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า สมัยนั้น ผู้อื่นไม่ใช่เวลามพราหมณ์ผู้ที่ให้ทานเป็นมหาทานนั้น ดูก่อนคฤหบดี แต่ท่านไม่ควรเห็นอย่างนี้ สมัยนั้น เราเป็นเวลามพราหมณ์ เราได้ให้ทานนั้นเป็นมหาทานก็ในทานนั้นไม่มีใครเป็นพระทักขิเณยบุคคล (ในทานนั้นไม่มีผู้ควรแก่การรับทานที่ทำให้ทานนั้นมีผลมาก) ใครๆ ไม่ชำระทักขิณานั้นให้หมดจด (ทานนั้นยังไม่บริสุทธิ์ ยังมีผลน้อยอยู่)'

'ดูก่อนคฤหบดี ทานที่บุคคลเชื้อเชิญท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ (ในที่นี้หมายถึงสัมมาทิฏฐิ) ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่าทานที่เวลามพราหมณ์ให้ แล้วทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฏฐิร้อยท่านบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฏฐิผู้เดียวบริโภค ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีผู้เดียวบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฏฐิร้อยท่านบริโภค ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีร้อยท่านบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีผู้เดียวบริโภค

ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระอนาคามีผู้เดียวบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระสกทาคามีร้อยท่านบริโภค ทานที่บุคคลเชื้อเชิญพระอนาคามีร้อยท่านบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญพระอนาคามีผู้เดียวบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์รูปเดียวบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้พระอนาคามีร้อยท่านบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ร้อยรูปบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์รูปเดียวบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์เดียวบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ร้อยรูปบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้าร้อยพระองค์บริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์เดียวบริโภค ทานที่บุคคลถวายให้พระสัพพัญญูพุทธเจ้าบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้าร้อยพระองค์บริโภค ทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขบริโภค ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้พระสัพพัญญูพุทธเจ้าบริโภค การที่บุคคลสร้างวิหารถวายสงฆ์ผู้มาจากจาตุรทิศ (ทิศทั้ง ๔) มีผลมากกว่าทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขบริโภค การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ ย่อมมีผลมากกว่าทานที่บุคคลสร้างวิหาร ถวายสงฆ์ผู้มาจากจาตุรทิศ

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบท (ในที่นี้หมายถึงศีล ๕) คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ฯลฯ จากการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมมีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ (ท่านหมายถึงศีล ๕ ที่ประกอบด้วยไตรสรณคมณ์คือ การนับถือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก) การที่บุคคลเจริญเมตตาจิต แม้เพียงเวลาสูดดมของหอม ย่อมมีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ฯลฯ'

'ดูก่อนคฤหบดี ทานที่บุคคลเชื้อเชิญให้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยทิฏฐิผู้เดียวบริโภคย่อมมีผลมากกว่ามหาทานที่เวลามพราหมณ์ให้แล้ว การที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุดแม้เพียงเวลาสูดดมของหอม ย่อมมีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใส สมาทานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต และการที่บุคคลเจริญอนิจจสัญญาแม้เพียงเวลาลัดนิ้วมือ มีผลมากกว่าการที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุด แม้เพียงเวลาสูดดมของหอม'

พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย สัตตก-อัฏฐก-นวกนิบาต เล่ม ๔

หมายเลขโทรศัพท์มูลนิธิต่าง ๆ

มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ 02-629 1417 ต่อ 106, 02-281 1085

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ 02-354 7533-7

มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ 02-942 7620-1, 02-942 7626

มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าเพื่อเยาวชน ในพระบรมราชินูปถัมภ์

โทรศัพท์ 02-280 6218-9

มูลนิธิเด็กโรคหัวใจ ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

โทรศัพท์ 02-716 6070-1

มูลนิธิอานันทมหิดล

โทรศัพท์ 02-222 0859, 02-224 3288

มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย (ทุนเผยแพร่พุทธศาสนา)

โทรศัพท์ 02-222 1979, 02-222 8004

วัดพระบาทน้ำพุ

โทรศัพท์ 036-428 222, 036-413 805 มือถือ 089-742 0730-1

ศูนย์สารสนเทศ โรงพยาบาลสงฆ์ (ทำบุญถวายอาหารพระสงฆ์อาพาธ)

โทรศัพท์ 02-354 4288, 02-354 4310 ต่อ 3501, 3502

วัดตาลเจ็ดช่อ (ทุนการศึกษาและอาหารกลางวันสำหรับเด็กกำพร้า)

โทรศัพท์ 035-672 598, 081-763 3061

มูลนิธิช้างแห่งประเทศไทย

โทรศัพท์ 02-653 7431

มูลนิธิพระดาบส

โทรศัพท์ 02-282 7000, 02-281 0377

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.)

โทรศัพท์ 02-433 6292, 02-435 5281, 02-884 6603 กด 0

มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง(ภาฯ) ยามยาก สำนักงานอาสากาชาดสภากาชาดไทย

โทรศัพท์/โทรสาร 02-256 4583-4, 02-256 4427-9, 02-251 0385

มูลนิธิสืบนาคะเสถียร

โทรศัพท์ 02-224 7838-39

มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ

โทรศัพท์ 02-539 2916, 02-539 9706, 02-539 9958

บ้านครูน้อย

โทรศัพท์/โทรสาร 02-871 3083

มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

โทรศัพท์ 02-574 1381, 02-574 3753, 02-574 6162

มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

โทรศัพท์ 02-381 8863-5

มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม

โทรศัพท์ 02-249 0953-4

สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด

โทรศัพท์ 02-583 8314

สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต

โทรศัพท์ 02-577 2347

สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา ปากเกร็ด

โทรศัพท์ 02-583 6815

บ้านเด็กพิการซ้ำซ้อน รามอินทรา 34

โทรศัพท์ 02-510 4895

สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา (หญิง) ปากเกร็ด

โทรศัพท์ 02-583 4246

สถานสงเคราะห์บ้านเด็กอ่อนพญาไท

โทรศัพท์ 02-584 7253-5

มูลนิธิคุ้มครองเด็ก

โทรศัพท์ 02-539 6227, 02-539 4041

มูลนิธิเพื่อนหญิง

โทรศัพท์ 02-513 1001-9

บ้านพักคนชราบางเขน

โทรศัพท์ 02-521 0087, 02-521 1804

ศาลาทินฑัต มูลนิธิ สภากาชาดไทย (จุดรับบริจาคเงินของสภากาชาด และโรงพยาบาลจุฬา)

โทรศัพท์ 02-256 4397

ถ้ำประทุน (สถานสงเคราะห์คนชรา)

มือถือ 083-787 8785

บ้านพักฟื้นคนชราบางแค

โทรศัพท์ 02-455 1529

สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศน์

โทรศัพท์ 035-359 277

มูลนิธิ สุธาสินี น้อยอินทร์ เพื่อเด็กและเยาวชน (บ้านโฮมฮัก)

โทรศัพท์ 045-722 241

มูลนิธิบ้านสงเคราะห์สัตว์พิการ (ในความอุปถัมภ์ของหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน)

โทรศัพท์ 02-584 4896, 02-961 5625

มูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท(มยช.บางบอน)

โทรศัพท์ 02-416 8073-4

ข้อมูลโดย จินดา ศิริกระแสร์เพียรและทีมงานผู้จัดพิมพ์

บรรณานุกรม

๑. หนังสือสวดมนต์แปล วัดจันทาราม (วัดท่าซุง)

๒. หนังสือมิลินทปัญหา สำนักงาน ลูก ส. ธรรมภักดี

๓. หนังสือวิสุทธิมรรคแปล ภาค ๒ ตอน ๑ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

๔. ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมัคคมหาฎีกา ภาค ๒ ฉบับมูลนิธิอภิธรรม – มหาธาตุวิทยาลัย

๕. หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล เล่ม ๑ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

๖. หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล เล่ม ๔ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

๗. หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล เล่ม ๕ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

๘. หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล เล่ม ๖ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

๙. พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย สัตตก-อัฏฐก-นวกนิบาต เล่ม ๔ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

และหนังสือสวดมนต์ สื่ออินเตอร์เน็ตที่ผู้มีจิตกุศลได้พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทานตามวาระต่างๆ

รายชื่อผู้ร่วมสร้างหนังสือ

คุณสุมาลี ศรีทองกูร
คุณจิตติมา วงศ์ศิริเลิศชน
คุณเสถียรพงษ์ วงศ์ศิริเลิศชน
คุณศิริมา วงศ์ศิริเลิศชน
คุณภณภฤศ ตามแนวธรรม
ครอบครัวจิรเดชนันท์
คุณบุญส่ง บุญเทพประทาน
คุณเซี่ยมเกียง แซ่โต๋ว
คุณอักษร แสงสายทอง
ด.ญ.เกวลิน บุญเทพประทาน
ด.ช.อมเรศ บุญเทพประทาน
ด.ญ.ภคมน บุญเทพประทาน
คุณอรุณศรี ช้างรัตนชัยโชค
คุณระวี ศรีทองกูร
คุณวิจิตร ธิวรรณรักษ์
ครอบครัวเชียวโภคาทรัพย์
คุณยุพาพร แสงทอง
คุณอรุณ คงมาก และเพื่อน
คุณญาณิฐา นักการ
คุณนุชดา แซ่เบ๊ และครอบครัว
ครอบครัววิรงค์
คุณสุธี ศุภรัฐวิกร
คุณวรัศรา บุญช่วย
คุณสิริพร ปฐมวงศ์ชวาล
คุณจันทร์ เสริมสุข
คุณฉลวย เสริมสุข
คุณมาลัย เสริมสุข
ด.ต.หญิงพิมพ์ปวีร์ เสริมสุข
คุณจิราพร น้อยสุขเสริม
คุณละมัย โชคศิริ
คุณณหทัย ยิ้มศิริ
คุณรุ่งทิวา เครือเมฆ
คุณหนูรัตน์ ตัดสุนทร
คุณวิลาวัณล์ วงศ์อกนิษฐ์
คุณเจนิสสรา - Mr. Jeremy Fugal
คุณวันทนีย์ วงศ์อกนิษฐ์
คุณเบญจมาศ บุญฤทธิ์
คุณวาทินี มีปาน และครอบครัว
คุณศักดิ์ชัย ลลิตกาญจนกุล
น.ต.สมิต จุฑาสมิต
คุณกฤติมา จงแก้วมณี
คุณสวนิศ วงศ์ดีเลิศสกุล
คุณรจิตร ศรีทองกูร
คุณวิทูร ตติยพงศ์พินิจ
คุณพิไลวรรณ ทวงสิทธิ์
คุณนันทิยา ตติยพงศ์พินิจ
คุณปรารถนา ตติยพงศ์พินิจ
คุณศรีวิไล ตติยพงศ์พินิจ
Mr. Sato H. John
คุณอรอนงค์ หอวัฒนสุข
คุณกาญจนี หอวัฒนสุข
คุณไพบูลย์ การุณย์เลิศ
คุณวินัย เพ็ชร์ดี
คุณวิบูลย์ เลาหพูนรังษี
คุณอรทัย แซ่ล้อ และครอบครัว
คุณพิชชานันท์ วิริยะอุดมชาติ
คุณฆฤณ ไล้บางยาง
คุณสรัญธร ไล้บางยาง
คุณวิณี วิริยะอุดมชาติ
คุณณัชชา วิริยะอุดมชาติ
คุณปรีดา ศิริกระแสร์เพียร
คุณสรวุฒิ นิรเพียรนันท์
คุณจรัสพิมพ์ ไพบูลย์พิชยะกูล
คุณวริศร ดิสรานนท์
คุณวันทิพย์ ไพบูลย์พิชยะกูล
คุณวสิวรรณ สุวรรณาภรณ์

คุณสายวสันต์ เข็มทองคำ
คุณสายชล สุภาวิวัฒนกุล
ครอบครัวเรียนดี
คุณธัญชนก ศิริโสภิตกุล
คุณกนิน วิทยานนท์
คุณนุชนาฏ สุวรรณมณี
คุณมุกดา ฉัตร์ทอง
คุณปภัสรา มณีเจริญวงศ์
คุณกฤษณี อ่ำถนอม
คุณณัฐทิพย์ มณีเจริญวงศ์
คุณวราภรณ์ แซ่เตีย
คุณฐิตารีย์ ภูวหิรัญพัฒน์
คุณหนึ่งก้วย แซ่ลี้
ว่าที่ร.ต.ณรงค์ หวังเพิ่มพิทยา
คุณศิริวรรณ แสนสุขเจริญผล
คุณนหทัย ศิริธรรม
คุณวิชัย เนตรอริยสกุล
คุณพนิดา เนตรอริยสกุล
คุณวิยดา เนตรอริยสกุล
คุณวิทยา เนตรอริยสกุล
คุณประภาศรี เนตรอริยสกุล
สินเจริญพาณิชย์
คุณนันธิยา เอื้ออารีสุขสกุล
คุณน้ำทิพย์ ชินะทัตต์
คุณอุดมศักดิ์ รุ่งแจ้ง
คุณศิริกุล ประจัญพล
คุณเสาวลักษณ์ รุจิเพียรสกุล
คุณปานใจ จันทร์พงษ์
คุณกนกวรรณ พบวงษ์
คุณกุลธิดา สังขรักษ์
คุณชิตชัย ทรัพย์พูศิริวงษ์
คุณวิลาวัลย์ วัชรศักดิ์เวช
คุณสุณีย์ เดโชกำธร
คุณอัมพร กิจทวี
คุณอุดมกิจ สาราญกมล

คุณวัชรี ปรัชญานนท์
คุณเปรมวุฒิ วิทวัสวงศ์
คุณนรเสฎฐ์ พงษ์พยอม
คุณอรวรรณ เดชประยูร
คุณขนิษฐา ประยูรวงษ์
คุณชมชิด ตัณฑสุทธิวงศ์
คุณสุขเจริญ แซ่โอ้ว
คุณสุรวิช พฤกษ์วัฒนสุข
คุณจิรพจน์ แพร่แสงเอี่ยม
คุณกล้าหาญ ทานธรรม
คุณพ่อเจริญชัย ยุชัยสิทธิกุล
คุณแม่ทองเจือ ยุชัยสิทธิกุล
คุณจรัลชัย ยุชัยสิทธิกุล
คุณวันดี โสภณานุกุล
คุณอุดมพร นานสิน
Mr. Helmut Glenzer
คุณฐิติรัตน์ ตั้งกุลวัฒน์
คุณอภิวิชญ์ ไชยนิรันดร์กูล
ครอบครัวซึ่งอมรเกียรติ
ครอบครัวรัตนพงษ์บัณฑิต
ครอบครัวลิมปสายชล
คุณอารดี โชควารีพร
คุณพนิดา ศิริจันทร์
คุณเมธาวี แก้วเกตุ
คุณมานิดา คงสวัสดิ์วรากุล
คุณศิรินันท์ จันทร์หนัก
ครอบครัวไพบูลย์นิธิกุล
คุณวัชรี ก้านจันทร์
คุณชัยยุทธ บุญปั้นยศ
คุณสุภักดิ์ หนูวงศ์
คุณดีเอนก บุญสิมะ
ด.ช.ณฐภัทร บุญสิมะ
ด.ญ.ณัชชา บุญสิมะ
คุณภารดี เดโชกำธร
คุณภาวิณี เดโชกำธร

คุณวิสูตร วงศ์กำแหง	ครอบครัวตีเหรา
คุณรัศมี เอี่ยมสิน	ครอบครัวอำนาจบันฑิต
คุณวันเพ็ญ วิจิตพจน์	คุณภวัต อินธาระ

ร้อยโท เนตรรัตนะ จุลเนตร และครอบครัว
คุณชาญวิทย์ - คุณจินดา แพรวพรายกุล และครอบครัว
คุณณรงค์เดช งามวรรณกุล และครอบครัว
เรืออากาศโทหญิง จาฤชล พรมบำรุง
คุณภารวี บุญส่งทรัพย์ และครอบครัว
Ms. Quach Kiem Loan - Mr. Ta Li
คุณปิยวัฒน์ - คุณสุพรรณ ชุ่มเย็น
คุณยายยี่ม้วน แซ่ฉิ่น และครอบครัว
คุณกนกพร มูลบุตร และครอบครัว
คุณเจริญจิตต์ แย้มศรี และครอบครัว
คุณครรชิต พรหมสงค์ และครอบครัว
คุณพิชญูทัฬห์ โชติพัฒน์คุณธนา
คุณธัญญ์นภัส โชติพัฒน์คุณธนา
ด.ญ. ธัณย์นิชา โชติพัฒน์คูณธนา
คุณวรนุช ยอดไกร และครอบครัว
คุณรุ่งโรจน์ แซ่โจว และครอบครัว
คุณสมบูรณ์ - คุณสมหมาย นิลจรัส
ดญ.อนุรดี บรรดาศักดิ์ และครอบครัว
คุณฐานุตรี บัวมณี และครอบครัว
คุณพรพิรุณ ตั้งจิตมโนธรรม และครอบครัว
คุณกิตติพัฒน์ วิริยะอุดมชาติ และครอบครัว
คุณพิมลจิตต์ ธรรมสารสุนทร และครอบครัว
ฝ่ายการตลาด ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล จำกัด
คุณจรรยา ขำแก้ว - ศูนย์สุขภาพเซ็นต์หลุยส์
คุณบุษบา เบญจธนะฉัตร์ และครอบครัว
คุณตุลวิทย์ สถาปนจารุ และครอบครัว
คุณวสันต์ - คุณพัชรีวิญญ์ ผลเจริญ และครอบครัว
คุณสุทัศน์ - คุณจิตรา ขจรเดชะศักดิ์ และครอบครัว
คุณชาติชาย - คุณวิมล จันทร์หอมหวล และครอบครัว
คุณเกรียงไกร ศิริกระแสร์เพียร - คุณวานิษา จินตามะยะกุล
คุณเกรียงศักดิ์ ศิริกระแสร์เพียร - คุณศุภางค์ โกยอมร

คุณดวงดาว เพชร์สินธพชัย และครอบครัว
คุณรัมภา - คุณถกล ถวิลเติมทรัพย์ และครอบครัว
คุณวิลาวรรณ วิเศษจามคุณ และครอบครัว
คุณศิรีรัตน์ อมรสวัสดิ์ศิริ และครอบครัว
คุณศุภอร ตระการศิริวานิช และครอบครัว
คุณบุญรักษ์ น้อยกมล และครอบครัว
คุณนิตินันท์ พูนทรัพย์สวัสดิ์ และครอบครัว
คุณสาวิตรี องค์สิริมีมงคล และครอบครัว
คุณสุทธิดา เหล่าฤชุพงษ์ และครอบครัว
คุณมนทิรา อภินันท์รัตนกูล และครอบครัว
คุณชิ้น - คุณสินี ตามแนวธรรม และครอบครัว
คุณม่วย แซ่เซียว อุทิศกุศลให้ คุณฮุยซัง แซ่เซียว
คุณแม่ฮงเค็ง แซ่จิว และครอบครัวทั้งพิทักษ์ไพศาล
คุณคุณาพร ศันสนียกุลวิไล และครอบครัว, Chatsaran C. Vorakul
คุณพัชรา สกุลด่านศิลา และครอบครัว
คุณฤดี ศรีสุพรวิชัย และครอบครัว
คุณอ้อมใจ ปัดสาสุ และครอบครัว
คุณชลธิชา หงษา และครอบครัว
คุณศศธร คุณวุฒิสากล และครอบครัว
คุณเบญจมาภรณ์ (ไม่ทราบนามสกุล)

และท่านผู้มีจิตศรัทธาผู้ไม่ประสงค์ออกนามท่านอื่นๆ

พิมพ์ที่ : ศิริศิลป์การพิมพ์
17 ซ.สาธุประดิษฐ์ 20 แยก 2 (ฝั่งซ้าย) ถ.สาธุประดิษฐ์ แขวงบางโคล่
เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ 10120 โทร. 0-2674-2863, 0-2674-1337

"หากว่า คาถาแม้พันหนึ่ง
ไม่ประกอบด้วย บทเป็นประโยชน์ (ไม่ประเสริฐ)
บทแห่งคาถาบทเดียว
ซึ่งบุคคลฟังแล้ว สงบระงับได้ ประเสริฐกว่า"

พระธรรมบท

ธรรมสานสุข